ΕΤΟΣ ΙΖ'. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1869. ΑΡΙΘ. 699—700

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Προπληρωτέα εἰς Ἀθήνας τῷ ἐκδότῃ.
Διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος συνδρομητὰς δρ. 10.
Διὰ τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς » 12.

Ἐκδίδοται τρὶς τοῦ μηνός.

Οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντές εἰσι σπουδαῖοι. (ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ.)

Ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθής. (ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.)

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Παρὰ τοῖς Κ. Κ. Διδασκάλοις καὶ τοῖς ἐπισταταις τῶν Ταχυδρομείων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ.

Ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ τοῖς Κ. Κ. Ἑλληνικοῖς Προξένοις καὶ τοῖς ἰδιαιτέροις ἐπιτρόποις τοῦ Ἡμετέρου. —o—

Ἔλεγχος τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Ἰω. Α. Οἰκονομίδου (1).

Ὁ κ. Ἰω. Α. Οἰκονομίδης, καθηγητὴς τῶν λατινικῶν ἐν τῷ Ἀθήνησι Α' γυμνασίῳ, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 644 τῆς 10 σεπτ. 1867 φύλλῳ τῆς ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν παρατηρήσεις περὶ τοῦ Πάτερ ἡμῶν τοῦ κ. Κουπιτώρη. Ἀλλ' ἠμέλησε νὰ κατανοήσῃ πρότερον καλῶς τὰ παρ' ἐμοῦ γραφέντα καὶ διατηρήσῃ αὐτὰ ἀκριβῆ καὶ ἀπαραποίητα, ἵνα καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῶν ὀρθῶς ἐννοήσῃ, παρενέβαλε δὲ καὶ πολλὰ ἀδόκιμα, ὧν τινὰ προϊὼν καταδείξει ὁ λόγος.

Ἴδωμεν δὲ τί λέγει εὐθὺς ἀρχόμενος τῶν παρατηρήσεων. «Ὁ κ. Κουπιτώρης, γυμνασιάρχης Πατρῶν, προτιθέμενος νὰ καταδείξῃ τὴν συγγένειαν τῆς ἀλβανικῆς μάλιστα μὲν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὴν λατινικὴν καὶ ἄλλας γλώσσας, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 633 φύλλῳ τῆς ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν τὸ Πάτερ ἡμῶν ὑδραϊστὶ καὶ αἰολιστὶ μετὰ σημειώσεων». Ὁλόκληρος ἡ περίοδος αὕτη δεικνύει εὐθὺς τὴν παρανόησιν τοῦ κ. Οἰκ. Οὐδὲν τούτων ἀληθὲς, οὐδὲν τούτων εἶπεν ὁ κ. Κουπιτώρης οὐδὲ προέθετο, ἀλλ' ἰδοὺ τί λέγει (ἔνθα ἀνωτ. σελ. 1243, §. 47) «Πρὸς ἀναίρεσιν δὲ τῆς τοῦ Φαλλμεραϋέρου γνώμης καὶ στήριξιν τοῦ ἐναντίου ἐξέστω μοι παραθεῖναι καὶ ἀναλῦσαι μικρόν τι παράδειγμα ἐν παρόδῳ, ὅσον ἐγχωρεῖ ἤδη ἐν μικρᾷ διατριβῇ, τὴν κυριακὴν προσευχὴν ἣν παρατίθημι ἐν τῇ ὑδραϊκῇ (κατὰ μετάφρασιν ἐμὴν) καὶ τῇ τοσκικῇ, δύο διαλέκτοις τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, ἐν τῇ αἰολικῇ, ἣν ὁμολογουμένως ἅπαντες ἀποδέχονται ὡς ἑλληνικὴν, καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, ἧς τὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀδελφικὴν συγγένειαν σχεδὸν πάντες ὁμολογοῦσιν, ἵνα παραβάλλων ἕκαστος τὰς ἀλβανικὰς μεταφράσεις καὶ ἑκάστην τῶν ἄλλων πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον κρίνῃ, εἰ δύναται ἀρνηθῆναι πάντη πάντως πᾶσαν ὁμοιότητα τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, ὡς ὁ Φαλλμεραϋέρος θέλει». Δὲν παρέθηκα ἄρα τὸ Πάτερ ἡμῶν «προτιθέμενος νὰ καταδείξω τὴν συγγένειαν τῆς ἀλβανικῆς» ὡς ἐσφαλμένως γράφει ὁ κ. Οἰκ. ἀλλ' ἵνα ἀναιρέσω γνώμην ξένην, τὴν τοῦ Φαλλμ. περὶ οὗ ἐκεῖ πρόκειταί μοι, καὶ ταύτην ἐν παρόδῳ, ὡς ῥητῶς λέγω, καὶ οὐχὶ ὡς «κύριον ἔργον μου», ὅπως ὁ κ. Οἰκ. κακῶς ἐξέλαβε καὶ ἔγραψε. Διὰ τοῦτο καὶ «παραθεῖναι καὶ ἀναλῦσαι» εἶπον μόνον, οὐχὶ «ἐτυμολογῆσαι ἑκάστην τῶν λέξεων», ὡς γράφει ὁ κ. Οἰκ. Ἡ δὲ περὶ ὀκτωκαίδεκα περίπου συγγραφέων μέχρι τοῦ Φαλλμεραϋέρου ἱστορικὴ τοῦ ἐμοῦ λόγου σειρὰ καταδεικνύει ἡλίου φαεινότερον ὅτι ἡ ἐμὴ γνώμη ἤθελεν ἔλθει ἐν τέλει, ἀφοῦ ἤθελε περατωθῇ ὁ περὶ τῶν μέχρι τοῦδε περὶ ἀλβανικῆς γραψάντων λόγος. Καίτοι τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῶν προηγηθέντων τούτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων, ἐκ τῆς περὶ Βοππίου δηλ. καὶ Καμάρδα ἀκολουθίας τῆς ἱστορικῆς τοῦ λόγου σειρᾶς, κάλλιστα ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ, ἀφοῦ μάλιστα τὸ περὶ τῶν τελευταίων δύο συγγραφέων φύλλον τῆς ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν, τὸ 636, ἐδημοσιεύθη τῇ 26 ἰουνίου, ἤτοι δύο ἡμέρας πρὶν ἐγχειρίσῃ ὁ κ. Οἰκ. τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ πρὸς δημοσίευσιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιγραφὴ τῶν ἐξ ἐκείνων παραγράφων, ἀπὸ § 46 μέχρι §. 51, δι' ὧν ἀναιρῶ τὴν Φαλλμ. γνώμην, ἔχουσα οὕτως α' Ἀναίρεσις τῆς Φαλλμεραϋέρου γνώμης περὶ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης» λίαν σαφῶς καταδηλοῖ τὴν πρόθεσίν μου. Ἐπιτραπήτω δέ μοι βραχεῖα ἀνάπτυξις τοῦ πράγματος.

Ὁ κ. Φαλλμ. ὁ εὐστόχως διαστείλας τὰ ὁμολογούμενα περὶ τῶν Ἀλβανῶν ζητήματα ἀπὸ τῶν ἀμφισβητουμένων (ἴδε φύλ. ἐφημ. Φιλομ. 627) ἔσφαλε κατ' ἐμὲ εἰς τὸ πρῶτον, ἀποκαλέσας τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν ἀντικρὺς βάρβαρον. Διότι βάρβαρον εἶναι πᾶν ὅ,τι

(1) Τὸν ἔλεγχον τοῦτον ἔχομεν πρὸ ἑνὸς ἔτους· ἀμελείᾳ δὲ χρησάμενοι δὲν ἐδημοσιεύσαμεν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν παρεγράφη δημοσιεύομεν αὐτὸν νῦν κατ' αἴτησιν τοῦ γράψαντος. Σ. Σ.

δὲν εἶναι ἑλληνικόν, καὶ τοῦτο σημαίνει ἡ περὶ τῆς ἀλβανικῆς γνώμη αὐτοῦ αὕτη. «Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἔθνος, οὗ ἡ γλῶσσα κατά τε τοὺς τύπους καὶ τὰς ῥίζας τῶν λέξεων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει οὔτε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν (!!!) οὔτε πρὸς τὴν τουρκικὴν οὔτε πρὸς τὰς κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Δουνάβεως χωρῶν σήμερον λαλουμένας σλαυικὰς διαλέκτους». Καὶ τοῦτο σαφῶς ἐξέθηκα ἐν §. 52, φύλλ. ἐφημ. Φιλομ. 636, παραθεὶς τὴν γνώμην τοῦ Φαλλμ. ἐκ τοῦ 6' μέρους τῆς πραγματείας αὐτοῦ, ἔνθα ἐξεφράσθη θετικῶς. Διότι τί ὠφελεῖ ἡμᾶς ὅτι ὁ Φαλλμ. ὁμολογεῖ «τοὺς Ἀλβανοὺς κλάδον τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ στελέχους τῶν Ἰλλυριῶν, ὁμαίμονά τε καὶ ὁμόγλωσσον τῶν ἀρχαίων Ἠπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων», ὅταν καὶ Ἠπειρώτας καὶ Μακεδόνας νομίζῃ ὁμοίως «βαρβάρους Ἰλλυριοὺς» καὶ «οὐχὶ Ἕλληνας;» Τὰ αὐτὰ δ' ἀποφαίνεται καὶ Ἄνας, οὗ τὴν γνώμην ἴδε ἐν §. 33, φύλλ. ἐφ. Φιλομ. 625. Ἀφοῦ δ' ἐπηνώρθωσα πρότερον τὴν περὶ Χαλκοκονδύλου ἐσφαλμένην γνώμην τοῦ Φαλλμ. ἐν §. 41 καὶ 42, ἐνόμισα καλὸν νὰ ἀναιρέσω καὶ τὴν περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἀλβανῶν ἐσφαλμένην γνώμην αὐτοῦ ταύτην, καὶ τότε νὰ καταλίπω τὸν περὶ Φαλλμ. λόγον, ὡς καὶ ἔπραξα, μεταβὰς ἐπειτα εἰς τὸν Βόππιον καὶ Καμάρδαν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶπον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ «ὅμως ἐμοὶ οὐ μόνον ἀπίστευτος διὰ τὴν ὑπερβολήν, ἀλλ' οὐδ' ἀληθὴς φαίνεται ἡ ὑπὸ τοῦ Φαλλμ. ἀνωτέρω (§. 38. 1) ὡς παρὰ πάντων βεβαίως ὁμολογουμένη τεθεῖσα ἀρνητικὴ γνώμη καὶ ἀπόφανσις, ὅτι «ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα κατά τε τὰς ῥίζας καὶ τοὺς τύπους τῶν λέξεων οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικήν». Ἀντὶ δὲ παντὸς ἄλλου τεμαχίου ἀλβανικοῦ λόγου ἔλαβον προτιμήσας τὸ Πάτερ ἡμῶν, ἀνέλυσα αὐτό, κατέταξα πάσας τὰς λέξεις κατὰ συγγένειαν αὐτῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἢ λατινικὴν ἢ γερμανικὴν ἢ γαλλικήν, καὶ ἀριδήλως ἀπέδειξα διὰ τῆς κατατάξεως ὅτι ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα ἰδοὺ δὲν περιέχει βάρβαρα Ἰλλυρικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ τοὐναντίον ἑλληνικά, λατινικά, γερμανικά, γαλλικά. Καὶ ἑπομένως κατατακτέα οὐχὶ εἰς τὴν ἰλλυρικήν, ἀλλ' εἰς τὴν ἑλληνολατινικὴν τῶν γλωσσῶν ὁμοφυλίαν. Ἐσκόπουν ἄρα νὰ ἀποσπάσω τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Φαλλμ. βαρβάρων Ἠπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων, καὶ νὰ κατατάξω αὐτὴν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων, καὶ ὁ σκοπός μου ἐπέτυχε κάλλιστα. Τὸ δὲ συμπέρασμα τοῦτο σαφέστατα ἤρμήνευσα ἐν §. 50 λέγων: «Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ἄρα ταύτης καὶ τῆς κατὰ τὴν τῆς γλώσσης ἐτυμολογικὴν συγγένειαν κατατάξεως τῶν ἀλβανικῶν λέξεων τοῦ λήτις πράγματι ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν εἰπεῖν ὅτι ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν ἑλληνικήν, ὡς ὁ κ. Φαλλμ. γνωματεύει».

Καὶ ὅμως τὸν τοσοῦτον καταφανῆ σκοπόν μου τῆς τοῦ Πάτερ ἡμῶν παραθέσεως μόνος ὁ κ. Οἰκ. παρενόησε. Καὶ διὰ τοῦτο παρακατιὼν δυσχεραίνει διὰ τί δὲν ἐτυμολογῶ πάσας τὰς λέξεις ἀλλὰ μόνον κατατάσσω, διὰ τί δὲν καταδεικνύω ποίας τροπὰς λαμβάνουσι τὰ γράμματα ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ, κτλ. ὁμοίως διὰ τί παρέθηκα τὸ αἰολιστὶ Πάτερ ἡμῶν, ἅπερ ὁ παρανοήσας τὸν σκοπόν μου εὑρίσκει ἀσυντελὲς εἰς τὸν σκοπόν μου, ὡς ἦτο λίαν ἐπόμενον, κτλ.

Ἑρμηνεία τῶν συμβολικῶν γραμμάτων:

δ=d λατινικόν.
6=b λατινικόν.
K=k γερμανικόν.

Ἃς δ' ἐποιήσατο βαθείας ἐν τῇ ἀλβανικῇ μελέτας ἐπιδεικνύει ἡμῖν ὁ κ. Οἰκ. εἰς δύο κυρίως λέξεις, τὴν κλόφτε καὶ δοῦα. Καὶ τὴν μὲν πρώτην παρ' ἐμοῦ εἰς ἄγνωστον ῥίζαν ταχθεῖσαν ἐτυμολογεῖ, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἐπανορθοῖ τὴν κατ' αὐτὸν ἀνεπιτυχῆ παρ' ἐμοῦ ἐτυμολογίαν. Παράγει δὲ τὸ δοῦα πιθανώτερον κατὰ τὴν γνώμην του παρὰ τὸ δέω καὶ δεύω, χρειάζομαι, σφετερισάμενος ὅμως ξένην παραγωγὴν, αὐτὸς ὁ ἐν ἐμοὶ τὸν σφετερισμὸν ἀναζητῶν. Καὶ ἴδε περὶ τῆς τοιαύτης παραγωγῆς τῆς λέξεως δοῦα Δ. Καμάρδαν τόμ. ά, σελ. 73, 147, 234 καὶ 239. Βλέπεις, κ. Οἰκ. πόσον χρήσιμος εἶναι ἡ ὀξυδέρκεια τοῦ κ. Κουπιτώρη, ἣν ἔψεξας ἐν ταῖς παρατηρήσεσί σου; Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ παρέβαλον τὸ ἀλβ. δοῦα πρὸς τὸ ἑλλ. λάω, μὲ ἐρωτᾷ χαριέντως «ἀλλὰ πῶς ἐτράπη τὸ λ εἰς δ, κατὰ τίνα ἀναλογίαν, κατὰ τί παράδειγμα;» Καὶ ἐγὼ ἀποκρίνομαι· ἰδού, φίλε μου, κατὰ τίνα (πληθυντικῶς) παραδείγματα.

Κατὰ τὰ ἑλληνικά.

δάφνη	λάφνη	(λάφνη· δάφνη. Περγαῖοι. Ἡσυχ. ἐν λ. ἐκδ. τελευταία ὑπὸ Maur. Schmidt.)
δίσκος	λίσκος	(λίσκος· δίσκος. Ἡσύχ. ἐν λ.)
δέπας	λεπάς, lepas	
δέπαστρον	λεπαστή, lepista	(λεπαστή· κύλιξ. Ἡσύχ. ἐν λ. Τὸ δὲ ἐπίτομον λεξικὸν Ι. Α. Ἐ. Σμιδιτίου «λεπαστή·» εἶδος ποτηρίου εἰς σχῆμα λεπάδος.)

Κατὰ τὰ ἑλληνολατινικά.

Ὀδυσσεὺς (τοῦτο καὶ Ὀλυσσεὺς Ulixes κατ' Εὐστάθιον ἐν παρεκβολ. τόμ. ά, σελ. 289, στίχ. 38. «Καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς δέ που Ὀλυσσεὺς καὶ ἡ Ὀδύσσεια Ὀλύσσεια». Καὶ ἐν ἐπιγράπτοις δὲ τῆς Ἐτρουρίας ἀγγείοις »Ὀλυσσεὺς» εὕρηται. Ἴδε Θησαυρ. ἑλλ. γλ. ἐν λ. Ὀδυσσεὺς· ἐν τέλει).

δάκρυον, δάκρυμα	daoruma, lacrima
δαὴρ	levir
ἀλοιφὴ (ἀλέπεσσι· στέατι Ἡσύχ.	adeps, aleps
μελετῶ	meditor
καυλὸς	cauda
ὀδωδά, ὀδμὴ	oloo, olor, odor
μέλος	modus

Ἴδε περὶ τούτων Ῥόσσιον ἐν ταῖς λέξεσι καὶ Κούρτιον, ὅστις ἄλλως τινὰς ἐτυμολογεῖ.

Καὶ κατὰ τὰ ἀλβανικά.

οὖλε (γκεγκ).	(οὖδετοσκ.) ὁδός.
φιλόj (ἐλβασ.)	φιδόj (σκοδρ.) ἄρχομαι
λάλε (λιαπ)	δάλε (τοσκ.) ὀξύγαλα.

Ἴδε περὶ τούτων Ἄνα τοσκ. γραμμ. σελ. 14.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ παραδείγματα νομίζω ἐγὼ ὅτι τὸ ἀλβ. δοῦα, θέλω (γ' ἐν. προσ. δὸ καὶ δὰ=λάει λῇ, θέλει) ὁμορρίζει πρὸς τὸ ἑλλ. λάω λῶ, θέλω καὶ πρὸς τὸ σανσκριτ. day. Καὶ καθὼς τὸ dacruma εἶναι ἀρχαιότερος λατινικὸς (altlateinisch) τόπος τοῦ lacruma, lacrima (ἴδε Κουρτ. ἑλλ. ἐτυμολ. σελ. 124 ἔκδ. 6',), ἴσως δὲ κατὰ ταύτην τὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ dingua τοῦ lingua καὶ τὸ ὀσκικὸν diumpois τοῦ lymphae (ἀ Ῥόσσιος παρατίθησιν ἐν σελ. 133 ἔκδ. 6' τοῦ συγγράμμ. Ἰτ. καὶ Ἕλλ.), οὕτω καὶ τὸ σανσκρ. day καὶ ἀλβ. δοῦα εἶναι ἀρχαιότερος τύπος τοῦ ἑλλ. καὶ δωρ. λάω, λῶ. Φαίνεται δέ μοι τοσούτῳ πιθανωτέρα ἡ παραγωγὴ αὕτη, ὅσῳ τοῦ μὲν δέω, δένω τὸ ὁμόρριζον σανσκρ. εἶναι djâ mi, diδη-μι, τοῦ δὲ κατά τινας συγγενοῦς δεύω τὸ σανσκρ. duvas (Κούρτ. σελ. 211) καὶ οὐχὶ τὸ σανσκρ. day=δοῦα, λάω λῶ, θέλω, ἀγαπῶ. Παρὰ τὸ σανσκρ. day παράγουσι τὸ ἀλβ. δοῦα καὶ Βόππιος σελ. 77 καὶ Στεῖρος σελ. 38. Ῥίζα δὲ τοῦ δοῦα κατὰ τὸν Βόππιον εἶναι ἡ δα (οὐχὶ djâ οὔτε du), γινωσκομένη ἔκτε τοῦ ἀρχαϊκωτέρου γ' ἐν. προσ. δὰ (ἀντὶ δό) καὶ ἐκ τοῦ ἀορ. τῆς ὑποτ. δά-φ-σα, ὅστις σχηματίζεται καὶ δά-τ-σα (καθὼς καὶ ἄλλοι τινὲς ῥημάτων ἀνωμάλων ἀόριστοι, περὶ ὧν ἴδε Hahn γραμμ. σελ. 80—85 καὶ Καμάρδα τόμ. ά. σελ. 246), καὶ ἐκ τοῦ τῆς εὐκτ. ἀορ. 6' τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανῶν δά-τε Κεσσε (οἵτινες ἐνταῦθα προφέρουσι Κέσσε ἀντὶ Κίσσε). Ἀλλ' ὁ κ. Οἰκ. ἀπορεῖ καὶ περὶ τοῦ ου λέγων· «Πλὴν δὲ τούτου (τῆς τοῦ λ εἰς δ τροπῆς) ποῦ εὑρέθη τὸ ου;» Ἀλλ' ἐπαρκῶς ἀποκρίνεται καὶ περὶ τούτου ὁ Βόππιος. Τὸ ου τοῦ δοῦα=θέλω, δούαμε=θέλομεν, δούανε=θέλουσιν εἶναι παρενθήκη, ἣν ὁ Βόππιος παραβάλλει πρὸς τὸ ἀρχαῖον γερμ. wuahs ἀντὶ wahsu καὶ σανσκρ. vaks, γερμ. wachsen αὐξάνειν, καὶ πρὸς τὰ bruader, muater ἀντὶ Bruder, Mutter, σανσκρ. brâtar, mâtar, λατ. frâter, mâter. Ἐὰν λοιπὸν ὁ κ. Οἰκ. πρὶν γράψῃ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ, ἀπήρχετο εἰς τὸ Πανεπιστήμιον (χωρὶς νὰ ἀγοράζῃ τὰ βιβλία ὡς οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις) καὶ ἐκεῖ ἤνοιγεν εἴτε τὸν Βόππιον (σελ. 77) εἴτε τὸν Ἄναν (σελ. 14) εἴτε τὸν Στεῖρον (σελ. 38) εἴτε τὸν Κούρτιον (ἔνθα ἀνωτ.) εἴτε τὸν Ῥόσσιον (ἔνθα ἀνωτ.), δὲν ἤθελε κάμει τοιαύτας ἀσόφους ἐρωτήσεις.

Τὴν δὲ τοσκικὴν λέξιν κλόφτε καὶ ὑδραϊκὴν κλόφτε ἀφῆκα τότε ἀκατάτακτον, προσγράψας αὐτὴν εἰς ἄγνωστον ῥίζαν, διότι ἀνεζήτουν πάντοτε κρείττονα κατ' ἐμαυτὸν ἐτυμολογίαν. Προκειμένου ὅμως νὰ ἀναγνώσῃ τις (ἄνευ λεκάνης πλησίον του) τὴν μακρὰν ἐκείνην καὶ ἀπίθανον τοῦ κ. Οἰκ. παραγωγὴν τοῦ κλόφτε ἐκ τοῦ λαχέτω, ἐγὼ κατατάσσω εὐθὺς νῦν τὴν λέξιν εἰς τὴν ἑλλ. γλῶσσαν, καὶ παράγω αὐτὴν ἐκ τοῦ πέλω, συμφωνῶν κατὰ τοῦτο καὶ ἐπιρρωννύων τὴν τοῦ κ. Καμάρδα ἐτυμολογίαν (τόμ. ά. σελ. 64, 240, 246, 295 καὶ τόμ. 6', σελ. 176) τῆς λέξεως ταύτης. Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς ἐν Σικελίᾳ Ἀλβανοῖς σώζεται ὁ ἀόρ. τῆς ὁριστ. κελέ-6-α = ἔ-πελ-ον καὶ κατὰ συγκοπὴν κλέ-6-α = ἔπλον, ὑπῆρξα, ὀρθῶς διεγνώσθη ὅτι ὁ ἀχρ. ἐνεστὼς τοῦ τοιούτου ἀορίστου ἤθελεν εἶναι τοσκ. κελέj καὶ ἑλληναλβ. κελένj. Ἐκ δὲ τοῦ τοιούτου ἐνεστῶτος κανονικῶς ἐσχηματίσθη ὁ εὐχρ. ἀόρ. τῆς ὑποτ. κλόφσα, κλόφσε, κλόφτε καὶ κόφτε, περὶ οὗ ὁ λόγος. Ὑπολείπεται δὲ νὰ ἑρμηνευθῶσι δύο μόναι τροπαί, ἡ τοῦ ε τῆς ῥίζης εἰς ο καὶ ἡ τοῦ π εἰς κ, αἵτινες καὶ καθόλου εἰσὶ συνήθεις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ῥίζῃ τοῦ πέλω προδήλως ὑπάρχουσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τοῦ πέλω παρήχθησαν τὰ πόλος, πόλέω, ἐὰν παραβληθῶσι τὰ αἴ—πόλος αἰ—πόλιον καὶ ἵππο—πόλος πρὸς τὰ βου—κόλος, βου—κόλιον, βου—κολέω, τὰ δὲ θεη—πόλος (=θεο—πόλος) καὶ θεη=πολέω (=θεο— πολέω) πρὸς τὰ θεη—κόλος (=θεο—κόλος) καὶ θεο—κολέω, κατάδηλοι γίνονται ἀμφότεραι αἱ τροπαὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ. Αἱ δὲ φράσεις terram ἢ agrum colere, deos ἢ amicum colere, locum ἢ urbem colere δεικνύουσιν ὅτι τὸ πέλ—ω διὰ τῶν αὐτῶν τροπῶν ἐγένετο ἐν τῇ λατινικῇ col—o, καὶ διετήρησε τὴν αὐτὴν σημασίαν. Ἐκ τούτων δὲ τὰ agri-col-a, in-col-a, col-onus, in-quil-inus. Ἴδε Κουρτ. ἑλλ. ἐτυμ. σελ. 412 καὶ Ῥοσσίου Ἰτ. καὶ Ἕλλ. σελ. 44.

Τούτων οὕτω δειχθέντων πείθεται, νομίζω, ὁ κ. Οἰκ. ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ δανεισθῇ ἐν κ ἔξωθεν, ἵνα προτάξας αὐτὸ εἰς τὸ λαχέτω ἀποτελειώσῃ τὴν ῥίζαν τοῦ κλόφτε, οὐδὲ νὰ ἐτυμολογῇ ἐν γένει τὸ κλόφτε οὕτως, ὥστε νὰ ὀνομάζῃ καὶ αὐτὸς οὗτος τὴν ἐτυμολογίαν του «θαῦμα» καὶ «παράδοξον», ἐν οἷς λέγει· «Δὲν εἶναι δὲ θαῦμα, ἂν τὸ ἀλβ. κλόφτε ἐγένετο ἐκ τοῦ λαχέτω, ἀφοῦ καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς διαλέκτοις ὑπάρχουσι πολλὰ ἴσως παραδοξότερα κτλ.» καὶ κατωτέρω· «Ἠδυνάμην δὲ νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλα θαυμασιώτερα ἐκ τῆς νέας ἑλληνικῆς κτλ.» Οὐδὲ ἤθελε γράψει τὴν οὐχὶ ἀκριβῆ ταύτην γνώμην· «Δὲν ἀπαντᾶται δὲ ἄλλος χρόνος τοῦ κλόφτε, κτλ.» Διότι ἤθελεν ἰδεῖ

(ἑνθ. ἀνωτ.) ὅτι εὔχρηστος εἶναι καὶ ἄλλος χρόνος, ὁ εἰρημένος ἀόρ. τῆς ὁρ. κελέβα καὶ κλέβα. Ὥστε, ἐὰν τοιοῦτον «φῶς» ἐννοῇ ὅτι διαχέουσιν αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ, εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ γράφῃ, ἵνα μὴ ἐλαττοῖ τὴν ἑαυτοῦ ὑπόληψιν, καθ' ἣν ὡς πρεσβύτερος ὑποτίθεται ἀλβανικώτερος ἐμοῦ τοῦ νεωτέρου, ἀλλὰ ν' ἀναγινώσκῃ πρότερον ὅσα ἔγραψαν ἄλλοι, ἵνα ᾖ ἐνήμερος καὶ μὴ σωρεύῃ ἀορίστους εἰκοτολογίας καὶ ἀνεμώλια γνωματεύματα, ὅπου ἄλλοι ἔγραψαν πράγματα πιθανὰ ἢ βέβαια καὶ δυσανασκεύαστα. Τὸ δὲ ὅτι λαλεῖ τὴν ἀλβανικὴν ὁ κ. Οἰκ. ὡς καὶ πάντες οἱ ἐξ Ἀλβανῶν καταγόμενοι ὁμήλικες αὐτοῦ, δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐμποιήσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὴν φιλολογικὴν τῆς γλώσσης γνῶσιν.

Ἀλλὰ δεινὸν περὶ τὴν ἀλβανικὴν ἐτυμολογίαν καὶ βαθύσοφον καταδεικνύουσι τὸν κ. Οἰκ. μάλιστα τὰ περὶ τοῦ σσαίνχιο καὶ τόφτε. Ἰδοὺ οἱ λόγοι αὐτοῦ· «Ἀλλ' ὁ κ. Κουπιτώρης ἐκλαμβάνει, ὡς φαίνεται, τὸ τόφτε ὡς κατάληξιν». Ποῦ, κ. Οἰκ, καὶ πόθεν φαίνεται ὅτι ἐκλαμβάνω ἐγὼ τὸ τόφτε ὡς κατάληξιν»; Ἐγὼ πανταχοῦ ὅπου πολλάκις ἔγραφα τὴν λέξιν, ἔγραψα αὐτὴν ἡνωμένην, ὡς καὶ σὺ ὁμολογεῖς, εἰς μίαν λέξιν καὶ μὲ ἕνα τόνον. Πόθεν λοιπὸν τὸ τοιοῦτον; Ὁ κ. Οἰκ. κρίνει ἐξ οἰκείων τἀλλότρια, ἡ δὲ συνέχεια ἀποδεικνύει τὸ πρᾶγμα. «Θὰ εὐωδοῦτο δὲ ὡς τοιαύτη (ὡς κατάληξις), ἐὰν δὲν ἐτονίζετο καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ σσαίνχιο, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ νομίζω ὅτι εἶναι χωριστὴ λέξις τὸ τόφτε». Ἐπειδὴ λοιπὸν σὺ νομίζεις ὅτι εἶναι χωριστὴ λέξις τὸ τόφτε, σοὶ ἐφάνη ὅτι καὶ ἐγὼ ἐκλαμβάνω τὸ τόφτε ὡς κατάληξιν. Ὡραία ἀπάτη! Πόθεν δὲ ἡ ἀργυροκαστριτικὴ γνῶσις ὅτι τοῦ ῥήματος σσεγγιετόνj ἡ εὐκτικὴ οὐ·σσεγγιετόφτε πρέπει νὰ χωρισθῇ εἰς δύο λέξεις, σσέγγιε καὶ τόφτε, καὶ νὰ λάβῃ δύο τόνους; ἐξ ἀτομικῆς σου εἰδημοσύνης; Ἀλλ' ὁ μὲν Ξύλανδρος γράφει δις τὴν λέξιν (σελ. 84 καὶ 261) ἡνωμένην καὶ μὲ ἕνα τόνον. Ὁ δὲ Ἄνας (σελ. 119 καὶ 188 τοῦ λεξιλογίου) γράφει ἑπτάκις τὴν λέξιν ἡνωμένην καὶ μὲ ἕνα τόνον, σσειωτονάιγ γκεγκιστί, σσειντροίγ τοσκιστί. Ὁ δὲ Καμάρδας γράφει τρὶς τὴν λέξιν ἡνωμένην καὶ μὲ ἕνα τόνον (τόμ. ἀ. σελ. 140 καὶ τόμ. β'. σελ. 255). Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Εὐβοίας, ὁ Ἀλβανὸς μεταφραστὴς τῆς Καινῆς Διαθήκης, γράφει δις (σελ. 16 καὶ 229) τὴν λέξιν ἡνωμένην καὶ μὲ ἕνα τόνον· πάντες δὲ οὗτοι ὡδηγήθησαν ἐκ τῆς ζώσης προφορᾶς τῆς λέξεως, διότι ἡ ἀλβανικὴ δὲν ἔχει συγγράμματα. Ὥστε δυοῖν θάτερον, ἢ οἱ Ἀργυροκαστρῖται ἦσαν τότε βωβοὶ ἢ οἱ μνημονευθέντες συγγραφεῖς ὑπῆρξαν πάντες κωφοί, καὶ δὲν ἤκουον ὅτι «οὗτοι (οἱ Ἀργυροκαστρῖται) τονίζουσι (κατὰ τὸν κ. Οἰκ.) καὶ τὰς δύο λέξεις». Καὶ ὅμως ὁ κ. Οἰκ. ἔσχε τὴν τόλμην νὰ γράφῃ ὅτι ὁ Κουπιτώρης γράφει τὴν λέξιν «ἡμαρτημένως!» διότι γράφει αὐτὴν «συνθέτως»! δηλ. ἡνωμένην καὶ μὲ ἕνα τόνον.

Ἐκ δὲ τῶν δύο τούτων λέξεων, ἃς ὁ κ. Οἰκ. καὶ λέγει, ὡς ἄρτι παρεθήκαμεν, καὶ γράφει κεχωρισμένας «οὐ σσαίνχιο τόφτε» ἂν ἡ πρώτη, ἡ σσαίνχιο (περὶ τῆς οὐ ἔσται κατωτέρω λόγος), θεωρῆται ὡς ἐπίθετον, ἡ δευτέρα λέξις, ἡ τόφτε, τί ἄρά γε εἶναι, καὶ ποῦ εὑρίσκεται; Δεῦτε ἴδωμεν τὰ λεξικά. Ὁ Ξύλανδρος ὁ ὑπὲρ τὰς πεντακοσίας καὶ τρισχιλίας ἀλβανικὰς λέξεις συναγαγὼν δὲν περιέχει τὴν λέξιν τόφτο. Ὁ Ἄνας ὁ ὑπὲρ τὰς ἑξακισχιλίας συναθροίσας δὲν περιέχει αὐτήν. Ὁ Καμάρδας ὁ πεντακισχιλίας περίπου ἀλβανικὰς λέξεις φιλολογήσας δὲν περιέχει αὐτήν. Ποῦ λοιπὸν κρύπτεται αὕτη; Βεβαίως ἐν τῷ ἀνεκδότῳ θησαυρῷ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης τῷ ἐπιγραφομένῳ «Οἰκονομίδης καὶ Ἀργυροκαστρῖται». |

Ἀλλὰ θαῦμα παράδοξον ἀληθῶς εἶναι ἡ συγγένεια τοῦ τόφτε πρὸς τὸ τυχέτω. Ἀκούσατε. «Συγγενεύει δὲ τοῦτο (τὸ τόφτε) μὲ τὸ ἑλλ. τυχέτω, παθὸν συγκοπὴν τοῦ ε καὶ τροπὴν τοῦ μὲν υ εἰς ο, τοῦ δὲ χ εἰς φ, ἤγουν πάθη γνωστὰ καὶ συνήθη». Ὄχι, κ. Οἰκονομίδη, οὔτε συγγενεύει τὸ τόφτο πρὸς τὸ τυχέτω οὔτε πάθος τι ἔπαθεν, ἀλλὰ οὐ ἔπαθες ἀσύνηθες πάθος, ὅστις δὲν ἐπέτυχες νὰ διαιρέσῃς τὴν λέξιν εἰς τὴν ῥίζαν καὶ τὴν κατάληξιν αὐτῆς. Καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. Ὁ κ. Ἄνας (γραμμ. τῆς τοσκ. γλώσσης σελ. 73, §. 37) περὶ τῆς δευτέρας συζυγίας λέγει· «ά. Ἡ δευτέρα συζυγία περιλαμβάνει πάντα τὰ ῥήματα, ὧν ἡ ῥίζα λήγει εἰς φωνῆεν. β'. Ταῦτα λαμβάνουσιν ἐν μὲν τῷ ἀ. ἐν. προσ. τοῦ ὁριστικοῦ ἐνεστῶτος τῆς ἐνεργ. φωνῆς τὴν κατάληξιν—ιγ, ἐν δὲ τῷ β' καὶ γ' προσ. τὴν—ν. Ἐν δὲ τῷ ἀορ. τῆς ὑποτ. παρεμβάλλουσι μεταξὺ τῆς ῥίζης καὶ τῆς καταλήξεως ἓν φ». Ἀκούεις κ. Οἰκ.; τὸ φ παρεμβάλλεται, καὶ δὲν εἶναι τροπὴ τοῦ χ τοῦ τυχέτω. Ἔπειτα προχωρῶν διαιρεῖ ὁ κ. Ἄνας (σελ. 74) τὰ ῥήματα τῆς δευτέρας συζυγίας ὡς ἐκ τοῦ ληκτικοῦ φωνήεντος τῆς ῥίζης εἰς 7 τάξεις, ὧν τὴν 5ην κατέχουσι τὰ εἰς ο-ιγ, Παράδειγμα δὲ κλίσεως τούτων λαμβάνει (ἐν σελ. 77) τὸ Κερκό-ιγ, καὶ τὸν ἀόριστον τούτου τῆς μὲν ὁριστ. διαιρεῖ οὕτω Κερκό-β-α, Κερκό-β-ε, κτλ. τὸν δὲ τῆς ὑποτ. οὕτω Κερκό-φ-σα, Κερκό-φ-σ, κτλ. Ὁμοίως καὶ Καμάρδας ἐν σελ. 276 τοῦ ἀ. τόμου. Ὁ δὲ κ. Ῥεϊνόλδος κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν τάξιν καὶ διαίρεσιν χωρῶν, περιλαμβάνει τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ 4 §, σελ. 38 τῆς γραμμ. αὐτοῦ, λέγων· «Ῥίζα εἰς ο· συζυγία ονj». Διότι τὰ ἐν τῇ τοσκικῇ εἰς οιγ καταλήγουσι παρὰ τοῖς ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοῖς εἰς ονj, εἰς ὑγρὸν δηλ. ν. Κατὰ ταῦτα ἄρα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥῆμα ἀνήκει εἰς τὰ εἰς ονj, καὶ ἡ ῥίζα αὐτοῦ λήγει εἰς ο, καὶ διαιρεῖται οὕτω σσεγγιετό-νj. Ὁ δὲ ἀόρ. τῆς ὑποτ. διαιρεῖται οὕτω σσεγγιετό-φ-σα, σσεγγιετό-φ σσε, σσεγγιετό-φ-τε, κτλ. Ὥστε τοῦ ἀνυπάρκτου τόφτε ἡ μὲν συλλαβὴ το ἀνήκει εἰς τὴν ῥίζαν, ἥτις εἶναι σσεγγιετό, τὸ δὲ φ εἶναι παρέμβλημα, καὶ κατάληξις εἶναι μόνον τό τε. Καὶ οὐδέποτε οὐδαμῶς οὐδαμοῦ οὐδὲ κατάληξις εἶναι τὸ τόφτε οὐδὲ λέξις ὅλως οὐδὲ συγγένειαν ἔχει πρὸς τὸ τυχέτω, ὡς ὁ κ. Οἰκ. διισχυρίζεται.

Ἀλλ' ἴσως εἴπῃ ὁ κ. Οἰκ. καὶ πόθεν τὸ φ τοῦτο εἰσεπήδησεν ἐνταῦθα; Τὸ φ τοῦτο, φίλε μου, εἶναι αὐτὸ τὸ β (βῆτα) ἢ υ (βαῦ) τὸ ἐν ἐν τῇ ὁριστικῇ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀορίστου τῶν τοιούτων ῥημάτων τῆς ἀλβανικῆς, ὅπερ ὁ Βόππιος (ἐν σελ. 18 καὶ 19 καὶ ταῖς σημ. 38 καὶ 39) παραβάλλει ὀρθῶς πρὸς τὸ υ τοῦ λατινικοῦ παρακειμένου. Ἐγὼ δὲ συμπληρῶν καὶ γενικεύων τὴν παρατήρησιν ταύτην, λέγω ὅτι τῶν ἀλβ ἀορ. αἱ καταλήξεις α-β α, ε-β-α, ι-β-α, ο-β-α, οἷον βρά-β-α ἐφόνευσα, πρέ-β α ἔκοψα, σστί-β-α ἔρριψα, σπετό-β-α ἔσωσα ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰς λατινικὰς a-v-i, e-v-i, i-vi, o v-i, οἷον amavi, delevi audivi, movi. Ὡς δὲ τὸ λατινικὸν v τῶν παρακειμένων τρέπεται εἰς u ἐν τοῖς mon-u-i, hab-u-i κλπ. οὕτω καὶ τῶν ἀλβ. τούτων ἀορ. τὸ v γίνεται ἐν τῷ γ'. ἐν. προσ. ἐνίοτε ου, οἷον βρά-ου, πρέ-ου, σστί-ου ἀνθ' ὧν συνήθη παρὰ τοῖς ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοῖς εἶναι τὰ βράφ, πρέφ, σστίφ. Διότι ἐν τέλει λέξεως καὶ πρὸ συμφώνου τὸ β τοῦτο ἢ v γίνεται φ, οἷον βρά-φ-σα, πρέ-φ-σα, σστί-φ-σα, σπετό-φ σα. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ἐν λόγῳ κλιό φ-σα, κλιό-φ-σσε, κλιό φ-τε, κτλ. Παραβάλλει δὲ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Βόππιος πρὸς τὸν ama-ve-rim, ἐκ τοῦ ἀχρ. ama-vi-sim. Ἡ δὲ κατάληξις τε τοῦ γ'. ἐν. προσ. οἷον κλιό-φ τε, ἐστὶν ἡ ἑλλ. καὶ δωρικὴ τι, ἧς τὸ ι ἀπέβαλεν ἡ λατινική, οἷον amaveri-t, amavisse-t, τῆς δὲ ἀλβανικῆς ἡ μὲν γκεγκική διάλεκτος ἀπέβαλεν ὁμοίως τὸ ι, ἡ δὲ τοσκικὴ ἔτρεψε τὸ ι εἰς ο, οἷον ἐσ-τί, ἐν τί= ἐσ τε, ἴσ-τε, περὶ ὧν ἐκτενῶς ἐν τῇ ἐμῇ πραγματείᾳ.

Ἐὰν τώρα, κ. Οἰκ. λόγιός τις ἐπεχείρει νὰ ἐπανορθώσῃ δηθεν δύο παραγωγάς σου, ὡς οὐ τὰς ἐμάς, ὁ δὲ λόγιος οὗτος, Ἀλβανὸς ὤν, ἠγνόει νὰ διαιρέσῃ τὴν ἀλβ. λέξιν εἰς τὴν ῥίζαν καὶ τὴν κατάληξιν αὐτῆς, καθηγητὴς δὲ τῶν λατινικῶν ὑπάρχων, ἠγνόει τὰς παραπλησίας τοῦ υ τοῦ λατινικοῦ παρακειμένου τροπὰς τῶν ἀλβ. τούτων ἀορίστων, τί ἤθελες ἀποκαλέσει αὐτόν;

Ἐπὶ τῆς λέξεως ταύτης προστίθημι ἔτι ταῦτα· α') ἤκουσα τὴν λέξιν λεγομένην παρὰ πρεσβυτῶν ἀρχαϊζόντων ἐπὶ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τοῦ Ὑδραίου σὺ σσεγγιετοῦα = οὐ δὸ σσὲγγj, ἐγένετο ἅγιος, ἡγίασεν ἀντὶ τῆς ἐξαλβανισθείσης ἑλληνικῆς οὐ ἁγιάς· β') τὸ τοσκ. σσειντερόγ ἢ σσεῖτρός καὶ γκεγκ. σσειντενόj ἢ σσεῖτνόj καὶ ἑλληναλβ. σσεγγιετόνj (παρὰ τὸ λατ. sancito) Ξύλανδρος μὲν καὶ Ἄνας οἱ Γερμανοὶ ἑρμηνεύουσι heiligen, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανῶν Καμάρδας ἑρμηνεύει τὴν αὐτὴν λέξιν Ἰταλιστὶ santificare, ἐκ δὲ τῶν ἐπισήμων μεταφράσεων τῆς Καινῆς Διαθήκης ἡ μὲν γερμανικὴ (ἐν Λονδίνῳ 1847 στερεότυπος κατὰ τὴν ἱερὰν ἔκδοσιν) μεταφράζει δις τὸ ἁγιασθήτω διὰ τοῦ werde geheiliget (σελ. 11) καὶ werde geheiligt (σελ. 162), ἡ δὲ Ἰταλική (ἐν Λονδίνῳ 1828 ὑπὸ Ἀντ. Μαρτίνου ἀρχιεπισκόπου Φλωρεντίας, κατὰ τὴν ἱερὰν ἔκδοσιν τὴν ἐν Τουρίνῳ δημοσιευθεῖσαν κατὰ τὸ πρωτότυπον) μεταφράζει τὸ ἁγιασθήτω δις (σελ. 809 καὶ 873) διὰ τοῦ sia santificato. Ὥστε heiligen καὶ santificare = ἁγιάζειν, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ δὲ ἀοίδιμος ἀρχιεπίσκοπος Εὐβοίας καὶ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Γρηγόριος, ὁ μεταφράσας τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὴν ἀργυροκαστριτικὴν διάλεκτον τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον (ς', θ. σελ. 16) Εὐαγγελίῳ μεταφράζει τὸ ἁγιασθήτω διὰ τοῦ κιόφτε σσεντερούαρε=ἔστω ἡγιασμένον, (ἐν δὲ τῷ κατὰ Λουκᾶν ιά, 2, σελ. 229, διὰ τοῦ κιόφτε λεβδούαρε=ἔστω δεδοξασμένον). Ὥστε σσεντερόνj=ἁγιάζω καὶ οὐ·σσεγγιετόφτε=ἁγιασθήτω, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Εὐαγγελίου. Τώρα καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες πλανῶνται, καὶ σὺ μόνος, κ. Οἰκ. εἶσαι ὁ ἁπλανής; Ὑποφέρεται σὺ μόνος ἐναντίον πάντων νὰ λέγῃς ὅτι ἐν τῷ Πάτερ ἡμῶν ἡ σημασία τοῦ ἀλβ. οὐ·σσεγγιετόφτε δὲν ἐφαρμόζεται εἰς τὸ «ἁγιασθήτω;» γ') τὸ α τοῦ sanctus καὶ sancito οὐδέποτε ἐξετάθη παρ' Ἀλβανοῖς εἰς αι, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐβραχύνθη, πρῶτον μὲν εἰς ε βραχύ, εἶτα εἰς τὸ βραχύτατον ε, οἷον σσὲγγj= sanctus, ἅγιος, σσερ·Μερία=sancta Maria, ἡ ἁγία Μαρία, ἡ Παναγία. Διὰ τοῦτο πάντες ὁδηγούμενοι ἐκ τῆς προφορᾶς γράφουσι τὴν λέξιν διὰ τοῦ ε καὶ ε, οὐδεὶς δὲ διὰ τῆς αι, καί τοι σοφώτεροι τοῦ Οἰκονομίδου· δ') ν πρὸ τοῦ κ ἢ γ δὲν εὑρίσκεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ γραφῇ· ε') τὸ ου τὸ προτασσόμενον τῶν παθ. ἀορ. οἷον οὐ·σσεγγιετόφτε, ὁ μὲν Ἄνας γράφει ὁμοῦ εἰς μίαν λέξιν ἄνευ κεραίας (ἴδε γραμμ. σελ. 76 καὶ 77), ὁ δὲ Βόππιος (σελ. 23) συνδέει τὸ ου διὰ κεραίας, καὶ ψέγει μάλιστα τὴν ἐν διαστάσει γραφὴν (τὴν τοῦ κ. Οἰκ. γνώμην)· ἐγὼ δ' ἠκολούθησα τὸν Βόππιον ὡς σοφώτερον τοῦ κ. Οἰκ. ς') τὸ ου τοῦτο δὲν εἶναι εὐκτικὸν μόριον, ἐπεὶ δὲν συνοδεύει μόνον τὴν εὐκτικήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν καὶ τὴν ὁριστικὴν καὶ τὴν προστακτικήν. Ὅθεν λίαν ὀρθῶς ὁ Βόππιος (σελ. 23) θεωρεῖ τὸ ου τοῦτο ὡς ἀντωνυμίαν reflexivum· διότι τοῦτο μεταβάλλει τοὺς ἐνεργητικοὺς τῆς ἀλβανικῆς ἀορίστους εἰς μέσους καὶ παθητικούς. Ὁ δὲ Βόππιος νομίζεται ὁ ἔξοχος τῶν περὶ τὴν συγκριτικὴν τῶν γλωσσῶν ἐπιστήμην φιλόλογος. Ἀνάγκη ἄρα νὰ στηρίζῃ ὁ κ. Οἰκ. τὰς ἑαυτοῦ γνώμας εἴς τινα ἀλβανιστὴν συγγραφέα·

διότι ἐκ μόνου τοῦ θησαυροῦ τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἐκφερόμεναι δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν auctoritatem, οὐδὲν κῦρος.

Ὡσαύτως πλανᾶται ὁ κ. Οἰκ. καὶ ἐν οἷς δοξάζει περὶ τῆς Κουρτίου ἑλλ. ἐτυμολ. ἐν παρενθέσει λέγων «ἥτις ὅμως (ἡ τοῦ Κουρτ. ἑλλ. ἐτυμολ.) δὲν περιέχει ἀλβανικὰς λέξεις». Διότι οὐ μόνον περιέχει, ἀλλὰ καὶ γνώμην καθόλου περὶ τῆς συγγενείας τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης ἐν παρόδῳ ἐκφέρει. Καὶ ἐν σελ. μὲν 189 ἐκδ. β'. γράφει ὅτι «ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ λέγεται ὁ μὲν μόσχος βίτσσι (ὀρθότ. βίτσσ»), τὸ δὲ ἔτος βίττι (ὀρθότ. βεῖτυ) ἢ βjète», καὶ παραπέμπει εἰς Βόππιον καὶ Στεῖρον. Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἐλλείπει ἐκ τοῦ πίνακος. Ἐν δὲ τῇ 148 σελ. ἐγκρίνει τὴν ὑπὸ Στείρου, εἰς ὃν παραπέμπει, παραγωγὴν τοῦ ἀλβ. οὔλjκ λύκος, καθ' ἣν τὸ ου ἐκεῖνος νομίζει ἴχνος τοῦ υ τοῦ σανσκρ. vrka-s. Καὶ ἀληθῶς ὁ Στεῖρος ἐν σελ. 143 τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῶν παρ' Ἀλβανοῖς ὀνομάτων τῶν ζώων νομίζει τὸ ου φωνηεντοποίησιν τοῦ διγάμματος ἐκ πληρεστέρου ἑλλ. τύπου Fλύκος, δηλ. οὔλυκος ἢ ὄλυκος, ὃν παραβάλλει πρὸς τὸ λιθουανικὸν wilkas, τὴν δὲ φωνηεντοποίησιν (ui=ου) παραβάλλει πρὸς τὸ ἀλβ. κjουτὲτ=civitas. Ἀλλ' ὁ κ. Οἰκ. ἐν ᾧ παράγει μάλιστα τὴν λέξιν οὔλjκ, λέγει ἐν ἀνυποκρίτῳ ἀγνοίᾳ ὅτι ὁ Κούρτιος δὲν περιέχει ἀλβανικὰς λέξεις. Ἐν δὲ τῇ 392 σελ. ὁμιλῶν ὁ Κούρτιος περὶ τῆς τροπῆς τοῦ m τῆς αἰτιατικῆς εἰς ν, οἷον σανσκρ. dama-m, λατ. domu-m, ἑλλ. δόμο-ν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀλβανικὴ ἀκολουθεῖ τὴν τροπὴν ταύτην, ἣν ὁ Κούρτιος βεβαιοῖ ἐκ τῆς 56 σελ. τοῦ Στείρου, ὃν κατὰ παραδρομὴν γράφει G. Stier (ὅστις ἐστὶν ὁ ἄρτι μνημονευθεὶς) ἀντὶ T= Theophilus Stier, ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἀποφαίνεται περὶ τῆς ἀλβανικῆς γνώμην καθόλου καὶ ἐν παρόδῳ, λέγων ὅτι «ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα εἶναι λίαν συγγενὴς τῇ ἑλληνικῇ καθάπερ καὶ ἡ μεσσαπική». Ἐδείχθη ἄρα καὶ ἐν τούτοις ἡ πλάνη τοῦ διορθωτοῦ μου, τοῦ κ. Οἰκ. Ἀλλ' ὁ ἐπιτιθέμενος πρῶτος καὶ ἄρχων χειρῶν ἀδίκων καὶ αὐτεπαγγέλτως παρουσιαζόμενος ὡς διορθωτὴς τῶν ἄλλων πρέπει νὰ μὴ χρήζῃ αὐτὸς διορθώσεως, οὐδὲ νὰ πάσχῃ τοσαύτην ἀβλεψίαν καὶ ἄγνοιαν, ὥστε νὰ βεβαιοῖ ὅτι ὁ Κούρτιος δὲν περιέχει ἀλβανικὰς λέξεις, ἐν ᾧ, ἂν ἤνοιγε μόνον τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων, τὸν realindex ἐν σελ. 671, ἤθελεν ἰδεῖ ἐν τῇ λέξει Albanosisch δύο εὐθὺς παραπομπὰς (148 καὶ 392), εἰς ἃς προσθετέα καὶ ἡ παραλειφθεῖσα εἰς σελ. 189 παραπομπή.

Ἐπὶ δὲ τῆς παρὰ τοῦ Ζιγαβηνοῦ δευτέρας (2) σημειώσεώς μου (Ἐφημ. Φιλολ. σελ. 1243) παρατηρῶ ὅτι· α) ἐγὼ μὲν εἶπον «διέφυγε τὸ τοιοῦτο τὸν λόγιον Φαρμακίδην», καθὸ θνητόν, ὁ δὲ κ. Οἰκ. ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς καλοκἀγαθίας αὐτοῦ καλεῖ τὸν ἄνδρα «ἀμβλὺν τὸν νοῦν». β') Πλανᾶται ὁ κ. Οἰκ. ἐκλαμβάνων τὸ «ἐφήμερος» ὡς ἑρμηνείαν τὸ ἐπιούσιος. Διότι περὶ τούτου ὁ Χρυσόστομος λέγει· «ἀλλ' ἄρτον ἐπιούσιον, τοῦτ' ἔστιν, ἐπὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος διαβαίνοντα καὶ συγκρατῆσαι ταύτην δυνάμενον». Ὅτε δὲ κατόπιν εὐθὺς συνάπτει αὐτὸν μετὰ τοῦ (δὸς ἡμῖν) σήμερον, καὶ οὐχὶ δηλ. εἰς ἔτη πολλὰ ἢ διὰ βίου, τότε τὸν ἄρτον τῆς σήμερον, τὴν τροφὴν ἑκάστης ἡμέρας λέγει ἐφήμερον. Καὶ τοῦτο κατάδηλον γίνεται ἐκ τῆς ἑπομένης περιόδου· «Καὶ τοῦτον δὲ οὐκ εἰς πολὺν ἐτῶν ἀριθμὸν αἰτεῖν ἐκελεύσθημεν, ἀλλὰ τὸν σήμερον ἡμῖν ἀρκοῦντα μόνον». Ὁ δὲ σήμερον ἀρκῶν ἡμῖν μόνον, ὁ εἰς μίαν δηλ. ἡμέραν μόνον ἀρκῶν ἄρτος, αὕτη ἐστὶν ἡ κατωτέρω ἐφήμερος τροφή. Διὸ στηρίξας τὸ τοῦ ἀνθρώπου θάρρος εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ἀρκῆται εἰς μόνον τὸ σήμερον, λέγει· «Τούτῳ τοίνυν θαρρῶν, τὴν ἐφήμερον μόνην αἰτεῖ τροφήν». Ὅτι δὲ διὰ τούτου τὸν ἄρτον τοῦ σήμερον, τὸν τῆς σημερινῆς ἡμέρας ἑρμηνεύει, κατα- δεικνύει καὶ ἡ συνέχεια «τῆς δὲ αὔριον (τροφῆς δηλ.) αὐτῷ (τῷ Θεῷ) κατάλιπε τὴν φροντίδα». γ') Δὲν ὑπάρχει ἄλλο χωρίον ἐκ τῶν γνησίων τοῦ Χρυσοστόμου συγγραμμάτων παρὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Φαρμακίδου (ἐν σελ. 110 τόμ. ά. Ἐθθ. Ζιγαβ.) ὑποσημειωθὲν, ὅπερ ἄρτι παρέθηκα καὶ ἡρμήνευσα. Καὶ πάνυ σοφῶς κατενόησεν ὁ λόγιος Φαρμακίδης ὅτι ὁ Ζιγαβηνὸς τοῦτο τὸ χωρίον τοῦ Χρυσοστόμου αἰνίττεται· δ.) ἡ ἀπόδειξις, ἣν φέρει ὁ κ. Οἰκ. λέγων· «ἐν τοσούτῳ πλήθει (τῶν συγγραμμάτων τοῦ Χρυσοστόμου) δυνατὸν ἦτο νὰ ἑρμηνεύηταί που τὸ ἐπιούσιος διὰ τοῦ ἐφήμερος», ἔχει τοσοῦτον κῦρος, ὅσον ἡ παροιμία «ἄπιστα πουλjὰ, πέντε 'ς τὸν παρᾶ»· ε) ἃς εὕρῃ ὁ κ. Οἰκ. ἐκ τοσούτου πλήθους ἓν χωρίον τοῦ Χρυσοστόμου ἀποδεικνύον τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ, καὶ τότε ἐγὼ ἥττημαι καὶ τὴν ἧττα ν ὁμολογῶ· ς') πρὸς εὐκολίαν αὐτοῦ (ἐπειδὴ φαίνεται αὐτῷ δυσπερίληπτον τὸ τοσοῦτον πλῆθος τῶν συγγραμμάτων τοῦ Χρυσοστόμου) εἰδοποιῶ αὐτὸν ὅτι ἐν τῷ 13ῳ καὶ τῷ τελευταίῳ τόμῳ τῆς κρατίστης ἐκδ. τοῦ Migne καὶ τελευταίας ὑπάρχει πίναξ γενικός, index generalis, ἀπὸ σελ. 148 ἕως σελ. 416 λατινικός, ἀπὸ δὲ τῆς σελ. 1327 τοῦ αὐτοῦ τόμου μέχρι τῆς σελ. 1426 ὑπάρχει πίναξ ἀλφαβητικὸς ἑλληνικός, καὶ ἃς φροντίσῃ νὰ εὕρῃ χωρίον τι τοῦ διϊσχυρισμοῦ του· ζ') τὸ τῆς νόθου βραχείας ἑρμηνείας τοῦ Πάτερ ἡμῶν χωρίον τοῦτο τὸ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Χρυσοστόμου (τόμ. Η'. σελ. 628 ἐκδ. Migne) οὐδὲν βοηθεῖ. «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. Ἐπιούσιον ἄρτον λαβεῖν αἰτοῦμεν. Ἄρτος δὲ ψυχῆς λόγος Θεοῦ, καθὼς ἔφη τις τῶν ἁγίων· Ἄνοιγε, τέκνον σὸν στόμα λόγῳ Θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο συ-

χνοτέρως μνημονεύειν Θεοῦ καλὸν ἢ ἀναπνεῖν». ἡ) Ἐγὼ εἰλικρινῶς ἐσημείωσα ἐν τῇ δευτέρᾳ ὑποσημειώσει τὴν μὲν παραπομπὴν οὕτω «Ματθ. ς'. 11 Εὐθυμ. Ζιγαβην. ἐκδ. Φαρμακίδου», τὴν δὲ συνέχειαν αὐτῆς οὕτως «αὐτόθι», τὸ δὲ κείμενον ζῇ καὶ μαρτυρεῖ· θ') ὁ κ. Οἰκ. παρεποίησε τὴν εἰς τὸν Χρυσόστομον παραπομπήν μου. Διότι ἐγὼ μὲν καὶ ἀνεζήτησα καὶ ἔγραψα τὴν παραπομπὴν ὡς ἔχει «Τομ. Ζ' σελ. 251, D. σελ. 252 A.» Αὕτη δὲ σημαίνει τόμον ἕνα, τὸν Ζ', τὸ δὲ χωρίον ἐκτεινόμενον ἀπὸ σελ. 251 D ἕως σελ. 252 A. Καὶ μόνον τὸ D τῆς σελ. 251 μετεβλήθη παρὰ τοῦ τυπογράφου εἰς ἑλλ. Δ, ἀλλ' ἄνευ μετακινήσεως ἐκ τῆς θέσεως τῆς σελίδος, ἄνευ τόνου καὶ ἄνευ συνδέσμου πρὸς τὸ Ζ'. ἑπομένως μηδαμῶς ἀλλοιοῦν τὴν ἔννοιαν τῆς παραπομπῆς. Ὁ δὲ παραποιήσας αὐτὴν ἔγραψε (σελ. 1332 τῆς ἐφ. τῶν Φιλομ.) ὅτι «ὁ κ. Κουπιτώρης παραπέμπει εἰς Ζ'. καὶ Δ'.» Τρία δὲ μέρη τῆς παραπομπῆς μου παρεποίησεν ὁ κ. Οἰκ. 1) τὸ Δ μετέθηκεν ἀπὸ τῆς σελίδος εἰς τὸν τόμον· 2) προσέθηκε τόνον, ἐν ᾧ τὸ ἐμὸν δὲν ἔχει· 3) συνέδεσεν αὐτὸ διὰ τοῦ καί, ὅστις ἐν τῇ παραπομπῇ μου δὲν ὑπάρχει, καὶ τὸ κείμενον ζῇ καὶ μαρτυρεῖ.

Τοιαύτην σκοτόμαιναν ἐνεποίησε τῷ κ. Οἰκ. ὁ τῆς κατ' ἐμοῦ ἐπικρίσεως ζῆλός του!!

Ἐν Πάτραις τῇ 30 δεκεμβρίου 1867.

Π. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗΣ.

Γεωλογία.

Ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ πολυμαθὴς ἰατρὸς κ. Βασιάδης ἐποιήσατο διάλεξιν περὶ γεωλογίας, ἣν εὐχαρίστως, πιστεύομεν, θ' ἀναγνώσωσι καὶ οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν·

Γεωλογία, εἶπεν ὁ κ. Βασιάδης, καλεῖται ἡ ἐπιστήμη, ἥτις ἐξηγεῖ τὰς διαφόρους μεταμορφώσεις, ἃς ὑπέστη ἡ γῆ, ἕως οὗ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς καταπτώσεως ἀφιχθῇ εἰς τὴν σημερινήν.

Παλαιοντολογία δὲ καλεῖται τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς γεωλογίας, ὅπερ ἐξετάζει, ἀνευρίσκει καὶ κατατάσσει τὰ παλαιὰ ὀργανικὰ ὄντα, φυτὰ καὶ ζῶα, ἅτινα ἄλλοτε μὲν ἔζησαν ἐπὶ γῆς, σήμερον δὲ δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἡ γεωλογία ἀνευρίσκει τεθαμμένα καὶ ἀπολελιθωμένα ἐν τοῖς στρώμασι τῆς γῆς. Τὰ ἀπολελιθωμένα ταῦτα ὄντα ἔζων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἥτις ὕστερον, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐκαλύφθη ὑπὸ ἄλλων στρωμάτων. Ἐντεῦθεν προῆλθεν ἡ πρώτη ἰδέα, ὅτι τὰ διάφορα τῆς γῆς στρώματα δὲν παρήχθησαν ὅλα ὁμοῦ, ἀλλ' εἰσὶ διαφόρων ἐποχῶν καὶ αἰτιῶν ἐπιγεννήματα. Αἱ ἀπολιθώσεις τῶν ἐκλελοιπότων ζώων καὶ φυτῶν εἰσὶ τὰ ἀρχεῖα, ἐν οἷς ἔστι κατατεθειμένη ἡ πρώτη ἱστορία τῆς γῆς· αἱ ἀπολιθώσεις εἰσὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ μετάλλια, τὰ δὲ περιέχοντα αὐτὰ γήϊνα στρώματα εἰσὶ τὰ φύλλα, ἐν οἷς ἐστι γεγραμμένη ἡ ἱστορία τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γῆς καὶ τῶν διαφόρων αὐτῆς μεταμορφώσεων.

Διὰ ταῦτα πάνυ ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὁ περιφανὴς θεμελιωτὴς τῆς παλαιοντολογίας, ὁ φυσιοδίφης Κυβιέρος, λέγων· «εἰς τὰς ἀπολιθώσεις τῶν ὀργανικῶν ὄντων ὀφείλεται ἡ γέννησις τῆς θεωρίας τῆς γῆς, ἄνευ αὐτῶν οὐδέποτε ἤθελεν ὑποπτευθῆ, ὅτι ἐν τῷ σχηματισμῷ τῆς γῆς ὑπῆρξαν ἀλληλοδιάδοχοι ἐποχαί, καὶ σειρά τις διαφόρων ἐνεργειῶν· αὗται μόναι δίδουσιν ὄντως τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶχε πάντοτε τὸ αὐτὸ περίβλημα· διότι ταῦτα τὰ ἀπολελιθωμένα βεβαίως ἔπρεπε νὰ ζήσωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, πρὶν ἢ καλυφθῶσι καὶ ταφῶσιν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς· ἂν ἡ γῆ περιεῖχε στρώματα ἄνευ ἀπολιθώσεων, οὐδεὶς ἤθελε μετὰ πεποιθήσεως διισχυρισθῆ ὅτι ταῦτα δὲν παρήχθησαν ὅλα ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

Ἐπὶ τούτων στηριζομένη ἡ γεωλογία διήρεσε τὸ μέγα διάστημα, καθ' ὃ ἡ γῆ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς καταστάσεως, δίκην Πρωτέως, διαφόρους ὑποδυθεῖσα μορφὰς μετέβη εἰς ἣν φέρει σήμερον κατάστασιν, εἰς πέντε ἐποχὰς, πρώτην, μεταβατικὴν, δευτέραν, τρίτην καὶ τετάρτην. Τὰς μεταμορφώσεις, ἃς ὑπέστη ἡ γῆ κατὰ τὰς δύο πρώτας, θέλομεν ἐξετάσει ἐν τῇ παρούσῃ διαλέξει.

Ἀλλ' ἡ γῆ πόθεν ἦλθεν; ποία τις ἡ ἀρχὴ αὐτῆς καὶ καταγωγή; ὁ μὲν αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας καλεῖ ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἡ δὲ γῆ μετριοφρονέστερον δύναται νὰ κληθῇ θυγάτηρ τοῦ ἡλίου διότι πρὸ ἀμνημονεύτων αἰώνων ἀπεσπάσθη τοῦ ἡλίου ὡς ὄγκος ἀερώδης, καὶ ἤρξατο περὶ τὸν ἥλιον καὶ περὶ ἑαυτὴν νὰ περιστρέφηται. Ὁ ὄγκος ἐκεῖνος ἦν πελώριος, τεράστιος, συγκρινόμενος πρὸς τὴν σημερινὴν τῆς γῆς σμικρότητα, ὁ στερεὸς ὄγκος ὡς πρὸς τὸν ἀερώδη ἐστὶν ὡς 1: 1800, ἦν δὲ καὶ φωτεινὸς καὶ ἀκτινοβόλος ἥλιος, ὡς ὁ ἐξ οὗ παρήχθη. Πᾶσαι αἱ οὐσίαι ἦσαν ἐν ἀερώδει ἢ ἀτμώδει καταστάσει, οὐδεμία οὐσία ἦν στερεὰ τῆς ὑπερβαλλούσης ἕνεκα θερμότητος. Τίς ἦν ἡ θερμότης τότε, μόλις δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ἐκ τῆς σημερινῆς θερμότητος, ἥτις περὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς φθάνει μέχρις 195, 000 βαθμῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπαύστως ἐξέπεμπε μέρος τῆς θερμότητος αὐτῆς εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα, ἤρξατο κατὰ μικρὸν μετὰ παρέλευσιν μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος, ὅπερ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς, νὰ ψυχραίνηται καὶ ἐξ ἀτμώδους καταστάσεως νὰ μεταβαίνῃ εἰς ὑγράν. Τότε ἠλαττώθη πολὺ ὁ ὄγκος αὐτῆς, ἡ δὲ μορφή της ἐγένετο σφαιρική, κατὰ τὸν περὶ βαρύτητος νόμον, καθ' ὃν πάντα τὰ περιστρεφόμενα ταχέως ὑγρὰ λαμβάνουσι σφαιροειδῆ μορφήν.

Ὅλαι ὅμως αἱ ἀερώδεις οὐσίαι δὲν μεταβλήθησαν εἰς ρευστικὴν κατάστασιν, ἀλλά τινες διέμειναν ἐν τῇ

ἀερώδει μορφῇ καὶ ἐσχημάτισαν περὶ τὴν γηίνην σφαῖραν περίβλημά τι, ὃ καλοῦμεν ἀτμοσφαῖραν· ἡ ἀτμοσφαῖρα ὅμως ἐκείνη διέφερε τῆς σημερινῆς κατὰ τὴν ἔκτασιν, διότι ἐφικνεῖτο βεβαίως μέχρι τῆς σελήνης καὶ κατὰ τὰ στοιχεῖα, ἃ περιελάμβανεν, οὐ μόνον τὸ ἄζωτον, ὀξυγόνον καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἅτινα περιέχει καὶ ἡ σημερινὴ ἀτμοσφαῖρα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ὕδατα, ἅτινα σχηματίζουσι τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ποταμοὺς, καὶ μεγάλας ποσότητας ὀρυκτῶν οὐσιῶν, μεταλλικῶν ἢ γηίνων ἐν ἀερώδει καταστάσει διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἔτι θερμότητα, ἥτις ἀνέβαινεν ἴσως μέχρι δισχιλίων βαθμῶν, αἱ οὐσίαι αὗται ἐσχημάτιζον τρία ἀτμοσφαιρικὰ στρώματα· αἱ μὲν βαρύτεραι ἦσαν ὑπεράνω τῆς γηίνης σφαίρας, οἷον οἱ ἀτμοὶ τῶν μετάλλων, σιδήρου, ψευδαργύρου, χαλκοῦ.

Τὸ στρῶμα τοῦτο πυκνὸν ὂν καὶ παχὺ ἐκώλυε τὴν δίοδον τῶν ἀκτίνων ὥστε τὴν γηίνην σφαῖραν, ἐρυθρὰν ἔτι οὖσαν ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἐκάλυπτε σκότος βαθύ.

Τὸ δεύτερον στρῶμα συνέκειτο ἐξ ὑλῶν ἐξατμισίμων, οἷον ἐκ τοῦ ἅλατος, θείου, φωσφόρου κ. λ.

Τὸ τρίτον περιελάμβανε στοιχεῖα εὐκόλως ἐξατμιζόμενα· τὸ ὕδωρ, ὀξυγόνον, ἄζωτον, ἀνθρακικὸν ὀξύ.

Ἀλλὰ τὰ στρώματα ταῦτα δὲν ἔμειναν ἀμιγῆ, διότι τρομεραὶ θύελλαι συνετάραττον καὶ συνέχεον πάντας. Καὶ ἡ γηίνη δὲ σφαῖρα ἦν ὑποκειμένη εἰς διηνεκεῖς ταραχὰς, ἕνεκα τῶν ἀδιαλείπτων χημικῶν ἐνεργειῶν, αἵτινες παρῆγον θερμότητα μεγίστην καὶ ἠλεκτρισμὸν ἀπέραντον καὶ ἠλεκτρικοὺς κρότους τρομερούς. Τίς δύναται νὰ φαντασθῇ τὰ παθήματα τῆς γηίνης σφαίρας κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν;

Τῆς δὲ ψυχράνσεως προοδευούσης κατ' ἀρχὰς, ἐσχηματίσθησαν ὄγκοι στερεοὶ ὡς οἱ πάγοι ἐν τοῖς πόλοις, οἵτινες προσεγγίζοντες συνεπήγνυντο καὶ συνηνοῦντο, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἐξαπλωθέντες ἐπὶ ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἀπετέλεσαν τὸν πρῶτον αὐτῆς φλοιόν, ὃς ἦν λίαν λεπτός· διότι καὶ σήμερον ἔτι ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ἐστι πρὸς τὰ ῥευστὰ μέρη, ὡς ὁ φλοιὸς τοῦ πορτοκαλίου πρὸς τὴν λοιπὴν οὐσίαν.

Πόσοι αἰῶνες παρῆλθον, ὡς οὗ ψυχρανθῇ ἡ γῆ καὶ σχηματίσῃ τὸ πρῶτον στερεὸν στρῶμα; — (1750 ἐν τῷ Μεξικῷ).

Παθήματα τοῦ φλοιοῦ. Τρομεραὶ θύελλαι καὶ τρικυμίαι τῆς ὑπὸ τὸν στερεὸν φλοιὸν πυρίνης θαλάσσης κατεσπάρασσον αὐτὸν διέσχιζον πολλαχοῦ καὶ ἐξεσφενδόνιζον ὅλας ῥευστὰς καὶ ἀερίους, αἵτινες ψυχραινόμεναι ἐστερεοποιοῦντο· ἐκ τούτου ἡ πρώτη ἀρχὴ τῶν ὀρέων καὶ τῶν μεταλλικῶν φλεβῶν καὶ συμπυκνώσεων, αἱ ῥωγάδες, καὶ τὰ χάσματα τοῦ φλοιοῦ.

Αἱ πρῶται βροχαί. Ἡ διηνεκὴς πρόοδος τῆς ψυχράνσεως ἐπήνεγκεν οὐσιώδη μεταβολὴν εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, διότι τῆς θερμότητος ἐλαττωθείσης τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἄπειρον ὕδωρ, ὅπερ ἦν ἐν ἀτμώδει καταστάσει, μετεβλήθη εἰς ῥευστὸν καὶ ἔπεσε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς βροχή· αἱ πρῶται αὗται βροχαὶ ἦσαν ἀναμφιβόλως ζέουσαι· αἱ πρῶται σταγόνες τοῦ ὕδατος αἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς ἐπιπεσοῦσαι ἀνοίγουσι νέαν περίοδον ὅλως διάφορον τῆς προτέρας, τῆς χαοτικῆς, ἣν μέχρι τοῦδε περιεγράψαμεν.

Πάλη τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ πυρός. Τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς πῖπτον μετεβάλλετοι πάλιν εἰς ἀτμώδη κατάστασιν προσλαμβάνον τὴν ἀπαιτουμένην θερμότητα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, ἀνυψοῦτο ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐψυχραίνετο, ἐλάμβανε τὴν ῥευστὴν κατάστασιν καὶ ἔπιπτε πάλιν ὡς βροχή. Ἡ ἀλλεπάλληλος αὕτη μεταβολὴ διήρκεσεν ἀναμφιβόλως πολλοὺς αἰῶνας, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσε τὸ ὕδωρ καὶ ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς βασίλειον τοῦ Ποσειδῶνος — βασίλειαν τοῦ Πλούτωνος — Θαλῆς καὶ Ἡράκλειτος.

Ἀποτελέσματα. 1) ἐπίτασις τῆς ψυχράνσεως τῆς γηίνης ἐπιφανείας ἕνεκα τῆς ἐξατμίσεως ὑδάτων.

2) ἀνάπτυξις τερατώδους ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ, λάμψεις καταπληκτικαὶ καὶ φρικαλέαι βρονταί.

3) μηχανικαὶ καὶ χημικαὶ ἐπενέργειαι τοῦ ζέοντος ὕδατος ἐπὶ τοῦ στερεοῦφλοιοῦ τῆς γῆς. Ὁ ἀρχέγονος φλοιός, ὁ σκελετὸς οὗτος, τὸ θεμέλιον, ἐφ' οὗ στηρίζονται τὰ ἐπίλοιπα στρώματα, σύγκειται ἐκ πυριτώδους λίθου (γρανίτου), ὅς ἐστι μῖγμα χαλικούχου λευκαργίλλου, ποτάσης καὶ σόδας. Τὸ ὕδωρ ψυχρὸν ἢ ζέον καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ τοῦ ἀέρος διαλύει, ἀποσυντίθησι τὰς οὐσίας ταύτας· αἱ ἀργιλλώδεις οὐσίαι αἱ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως ταύτης προελθοῦσαι κατεστάλαξαν ἐν τῷ χρόνῳ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀπετέλεσαν οἱονεὶ δεύτερον στρῶμα, περιέχον ἀργιλλώδη, διαφανῆ ἡμικρυστάλλινα καὶ σχιστὰ πετρώματα.

Μεταβατικὴ ἐποχή. Ἐν τῇ πρώτῃ ἐποχῇ οὐδεμία ζωὴ ἦν δυνατὴ τῆς ὑπερβαλλούσης ἕνεκα θερμότητος καὶ διότι σκότος βαθὺ ἐπικράτει, τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων μὴ δυναμένων διελθεῖν τὸ πάχος τῆς ἀτμοσφαίρας· ἄνευ δὲ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἡ φύσις ἐστὶν ἄνευ ζωῆς νεκρὰ καὶ ἄψυχος. Ὁ ἥλιος ὡς ἀγαθὸς πατὴρ τῆς γῆς, ἔρριψε βλέμματα στοργῆς καὶ ἀγάπης ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιδαψιλεύσας τὰ ὀργανικὰ ὄντα τὸ αἴσθημα καὶ τὴν νόησιν. Τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ τῆς μεταβατικῆς ἐποχῆς, ὅτε καθαρισθείσης ὁπωσοῦν τῆς ἀτμοσφαίρας ὑπὸ τῶν βροχῶν, ἠδυνήθησαν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες νὰ ἀφιχθῶσι μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἡ μεταβατικὴ ἐποχὴ διαιρεῖται εἰς 4 περιόδους Σιλούρειον Λεβόνειον, Ἀνθρακοφόρον καὶ Πέρμειον· τὰ στρώματα τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῶν θαλασσίων καταλοιπῶν καὶ προσχωμάτων, τῶν ἐκκρίσεων τῶν κοραλλίων καὶ ἄλλων θαλασσίων ζωοφίων, καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν φυτικῶν καὶ ζωϊκῶν οὐσιῶν. Ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα τὸ ἐσωτερικὸν πῦρ ἀφῆκε ἥσυχα, ἀλλὰ πολλαχῶς κατεσπάραξε καὶ ἀνέμιξεν οὐσίας ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἐξελθούσας.

Σιλούρειος περίοδος. (Ἐκ τῶν Σιλούρων, Κελτικοῦ λαοῦ τῆς Ἀγγλίας.)

Ἡ θάλασσα κατέκλυζε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ μόνον ἔνθεν κακεῖσε ἀνυψοῦντο νησάδριά τινα τῆς θαλάσσης ἐξέχοντα· αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου μόλις διέρχονται τὴν ἀτμοσφαίραν καὶ πίπτουσιν ὠχραί. Τὰ πρῶτα ἀναφανέντα ὀργανικὰ ὄντα εἰσὶν ἐκ μὲν τῶν φυτῶν θαλάσσια φύκια, ἐκ δὲ τῶν ζώων διάφορα εἴδη ζωοφύτων, μαλακίων καὶ ὀστρακομαλακίων. Ἀλλ' ἡ ἐμφάνισις αὐτῶν ὑπῆρξε πρόσκαιρος· ἐχαιρέτησαν πρῶτον τὴν ζωὴν καὶ ὕστερον παρῆλθον ἀνεπιστρεπτὶ παραχωθέντα ἐν τοῖς Σιλουρείοις δαπέδοις.

Τὸ κατώτερον Σιλούρειον δάπεδον περιέχει 18 ἤδη ζώων ἐκ ὀστρακομαλακίων (ἐκ τοῦ τριλοβίτικοῦ γένους μάλιστα) καὶ ἐκ τῶν μαλακίων. Τὸ δὲ ἀνώτερον Σιλούρειον ἔδαφος συγκείμενον ἐξ ὑλῶν τιτανωδῶν, σχιστῶν ἀργίλλων καὶ χαμολίθων περιέχει πλείω τῶν 1500 εἰδῶν.

Τὰ Σιλούρεια στρώματα ὑπέστησαν ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρὸς σπαραγμοὺς καὶ μετατοπίσεις μεγάλας, ἀνυψωθέντα ὑπεράνω τῆς θαλάσσης 4 καὶ 5 χιλιάδας μέτρων πολλάκις.

Δεβόνειος περίοδος. Ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ ἀνεφάνησαν ξηραὶ μεγαλείτεραι καὶ τίνα εἴδη φυτῶν καὶ ζώων, ὧν ὀργανισμὸς ἦν πολυπλοκώτερος· ἡ δημιουργία βαίνει ἐπὶ τὰ πρόσω· τὰ καταστρεφόμενα εἴδη τῶν ζωοφύτων, τῶν μαλακίων καὶ ὀστροκομαλακίων διαδέχονται τὰ σπονδυλητά, διάφορα ἤδη ἰχθύων. Ἐκ τῶν φυτῶν ἐπεκράτουν τὰ κρυπτόγαμα, βρύα, λυκοπόδια. Οἱ ἰχθὺς ἦσαν θωρηκτοί, δηλ. εἶχον θώρακα ἐξ ὀστρακίων πλακῶν ὡς δεικνύουσι τὰ λείψανα τοῦ κερασφόρου πτεριχθύος. Τὸ δεβόνειον στρῶμα περιέχει καὶ εἶδός τι τῶν μεγάλων ἑρπετῶν, τὰς σαυροπτερίδας· περιεργότατα δὲ εἴδη ζωοφύτων, οἷόν ἐστιν ὁ τριακονταδάκτυλος πλατύκρινος.

Τὸ δεβόνειον στρῶμα συγκείμενον ἐκ σχισταργίλλων, ψαμμολίθων καὶ τιτανωδῶν ὑλῶν περιέχει τὰς ἀρχαιοτέρας ἀποθήκας τῶν καυσίμων ὑλῶν, ἤτοι τῶν γαιανθράκων.

Περίοδος ἀνθρακοφόρος. Ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δῆλον τὰ στρώματα τῆς περιόδου ταύτης εἰσὶ στιβάδες καὶ σωρεῖαι γαιανθράκων· γαιάνθρακες δὲ οὗτοί εἰσι λείψανα δένδρων, ἃ ἔζησαν κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, καὶ ἀπολέσαντα διάφορα στοιχεῖα παρεχώθασαν ὑπὸ μορφὴν ἄνθρακος.

Ὁ θεμελιώδης λοιπὸν χαρακτὴρ τῆς περιόδου ταύτης ἐστὶν ἡ ἀπέραντος ἀνάπτυξις τῆς φυτείας καλύψάσης τῆς ξηρᾶς ὁλοκλήρους. Τίς ἡ αἰτία τῆς πελωρίου ταύτης βλαστήσεως; θερμότητος ὑπερβάλλουσα, ὡς ἐστὶν ἰδεῖν ἐν κεντρικῇ Ἀφρικῇ ὑπερβάλλουσα ποσότης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καὶ ἴσως τελεσιουργοτέρα τις ἐνέργεια τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Οἷον πελώριον ἦτο τὸ ὕψος τῶν φυτῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καταλαμβάνομεν ἐκ τούτου, ὅτι τὰ εἴδη τῶν πτέρεων ἦσαν ὑψηλότερα τῶν σημερινῶν ἐλατῶν· δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὰς ξερὰς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ὡς δάση ἀπέραντα, ὧν πάντα ἦσαν γιγαντώδης αὕτη φυτεία καὶ βλάστησις ἐκαθάριζε τὴν ἀτμοσφαῖραν ἀπὸ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ παρεσκεύαζε τὴν γῆν πρὸς κατοικίαν τῶν ἀνωτέρων καὶ τελειοτέρων ζώων. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν μόνον ἔντομά τινα πτερωτὰ παρουσιάζονται καὶ εἰδός τι ἑρπετοῦ ἀμφιβίου ὁ ἀρχηγίσαυρος κληθείς.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ.

Διάλεξις Δ' καὶ Ε' κ. Κ. Καραθεοδωρῆ.

Περὶ πνοῆς καὶ κυκλοφορίας καὶ περὶ τῶν συστατικῶν τοῦ αἵματος.

Ἡ ἀναπνοὴ ἡ ἀποτελουμένη διὰ τῆς εἰσπνοῆς γίνεται διὰ τῆς εὐρύνσεως καὶ στενώσεως τοῦ θώρακος· διότι ὁ ἀὴρ, εὐρυνομένου μὲν τοῦ θώρακος, εἰσέρχεται διὰ τῆς ῥινὸς ἢ διὰ τοῦ στόματος ἢ καὶ ἀμφοτέρωθεν εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ εἰς τὰς διακλαδώσεις αὐτῆς μέχρι τῶν κυψελίδων· στενουμένου δὲ αὐτοῦ, ἐξέρχεται δι' ἧς εἰσῆλθεν ὁδοῦ· περιττὸν δὲ νομίζομεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐν τοιαύτῃ περιλήψει, ὡς σαφῶς ἀπέδειξεν ὁ ῥήτωρ, τὰ ἐν τῷ θώρακι ἐνεργούμενα κατὰ τὴν εἰσπνοὴν καὶ ἐκπνοήν. Ὅτι δὲ μετὰ πᾶσαν εἰσπνοὴν ἀκολουθεῖ ἐκπνοὴ τοῦτο τοῖς πᾶσι γνωστόν.

Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ ὅστις συνίσταται ἐξ 0,79 ἀζώτου, 0,21 ὀξυγόνου καὶ ὀλίγου ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ὑδραγόνου, ἀναπνεόμενος, εὑρίσκεται εἰς ἀκατάπαυστον συνάφειαν πρὸς τὸ αἷμα, ἐπενεργῶν πρὸς αὐτὸ μεταβολάς τινὰς ἀναγκαιοτάτας εἰς διατήρησιν ζωῆς· ταυτοχρόνως ὅμως μεταβάλλεται καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἀναπνοῆς· διότι ὁ ἐκπνεόμενος ἀὴρ περιέχει μὲν τὴν αὐτὴν σχεδὸν ποσότητα ἀζώτου, ὡς καὶ ὁ εἰσπνεόμενος, ἔχει ὅμως ὀλιγώτερον ὀξυγόνον καὶ περισσότερον ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ὑδρογόνον, παρὰ ὁ εἰσπνεόμενος. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ μεταβάλλεται διὰ τῆς ἀναπνοῆς, πρέπει πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς νὰ ἀνανεοῦται ἀκαταπαύστως· ἄλλως δὲ, ἀναπνεομένου τοῦ αὐτοῦ

ἀέρος πολλάκις κατὰ συνέχειαν ἐλαττοῦται ὁλονὲν τὸ ὀξύγονον αὐτοῦ καὶ αὐξάνει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, δι' οὗ ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ· ἀλλὰ πῶς λοιπὸν ἀνανεοῦται ὁ ἀτμοσφαιρικὸς, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅλα τὰ ζῶα ἐκπνέουσιν ἀνθρακικὸν ὀξύ; ἵνα μὴ ἐπαναλαμβάνωμεν τὰ αὐτὰ θέλομεν ἐπιτυχέστερον καταδείξει τοῦτο εἰς τὴν περὶ ἄνθρακος διάλεξιν τοῦ κ. Σπαθάρη· ἤδη δὲ ἐξετάσωμεν τὰς μεταβολάς.

Τὸ ἐρυθροῦν χρῶμα τοῦ μὲν φλεβικοῦ αἵματος εἶναι βαθὺ καὶ ὑπόμελαν, τοῦ δὲ ἀρτηριακοῦ λαμπρὸν καὶ σχεδὸν πορφυροῦν. Ἡ μεταβολὴ γίνεται ἐντὸς τῶν πνευμόνων διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Προσέτι τὸ φλεβικὸν αἷμα περιέχει περισσότερον ὕδωρ παρὰ τὸ ἀρτηριακόν· διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἄρα δίδει τὸ αἷμα εἰς τοὺς πνεύμονας ὀλίγον ὕδωρ. Τὸ ἀρτηριακὸν αἷμα περιέχει περισσοτέραν ἰνώδη οὐσίαν παρὰ τὸ φλεβικόν, ὅθεν καὶ πήζει ταχύτερον. Ἔπειτα τὸ μὲν ἀρτηριακὸν περιέχει περισσότερον ὀξυγόνον καὶ ὀλιγώτερον ἀνθρακικὸν, τὸ δὲ φλεβικὸν περισσότερον ἀνθρακικὸν καὶ ὀλιγώτερον ὀξυγόνον.

Τὸ φλεβικὸν αἷμα, τὸ εἰς τοὺς πνεύμονας φερόμενον περιέχει ἀναλελυμένα ἀέρια· ἂν δὲ καὶ δὲν ἦναι εἰς ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἀπομυζᾷ ὅμως διὰ τῶν ὑγρῶν πάντοτε ὑμένων τοῦ πνεύμονος καὶ τῶν φλεβῶν μέρος τοῦ ἀέρος, ἢ ὀξυγόνον μόνον καὶ ἀποδίδει μέρος τοῦ ἀνθρακικοῦ· οὐν τῇ μεταβολῇ ταύτῃ μεταβάλλεται καὶ τὸ ὑπόμελαν τοῦ χρώματος αὐτοῦ εἰς λαμπρὸν ἐρυθροῦν· δίδει δὲ προσέτι εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ μικρὸν μέρος τοῦ περιεχομένου ἐν αὐτῷ ὕδατος, ὅπερ, παραλαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ εἰς τοὺς πνεύμονας θερμανθέντος ξηροῦ ἀέρος ὡς ὑδατώδης ἀτμὸς, ἐκπνέεται μετ' αὐτοῦ. Ἡ μεταξὺ δὲ αἵματος καὶ ἀέρος ἀμοιβαία ἐνέργεια ὡς καὶ ἡ διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων ῥύσις τοῦ αἵματος ἐξακολουθεῖ ἄνευ διακοπῆς· ὅτι δὲ τὰ ἀέρια φέρονται ἀπὸ τοῦ αἵματος εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀπὸ τοῦ ἀέρος εἰς τὸ αἷμα εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας.

Ἔπειτα ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς διαιρέσας τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος εἰς μεγάλην καὶ μικρὰν καὶ ἀποδείξας καταλεπτῶς τὴν κίνησιν τοῦ αἵματος, μετέβη εἴς τίνα φαινόμενα τῆς κυκλοφορίας, αἱ κοιλίαι τῆς καρδίας διαστέλλονται καὶ συστέλλονται εἰς πᾶσαν ὑποδοχὴν καὶ ἀπώθησιν τοῦ αἵματος τοσοῦτον, ὥστε ὁλόκληρος ἡ καρδία εὑρίσκεται ἐν ἀνάγκῃ νὰ κινῆται μὲ τοσαύτην δύναμιν πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, ὥστε πλήττει διὰ τῆς κορυφῆς αὐτῆς τὰ στέρνα. Αἱ πλήξεις δὲ αὗται, ἃς αἰσθανόμεθα καὶ τὰς ὁποίας αἱ κυρίαι θεωροῦσι πάθος ἀνίατον τῆς καρδίας, ὀνομάζονται π α λ μ ο ί. Πᾶσα συστολὴ τῆς καρδίας προωθεῖ δύο ἀγγεῖα αἵματος εἰς τὴν ἀορτὴν, ἐξ ἧς φέρεται πρόσω εἰς ἀρτηρίας λακτιστικῆς. Ταύτην δὲ τὴν εἰς τὰς ἀρτηρίας λακτιστικὴν πρόωσιν τοῦ αἵματος ὀνομάζομεν σφυγμὸν τῶν ἀρτηριῶν.

Τὸ αἷμα χρησιμεύει πρὸς τὴν θρέψιν ἢ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς· τοῦτο φερόμενον διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος, καὶ ὂν εἰς ἀκατάπαυστον συνάφειαν πρὸς τὰ μέρη αὐτῶν, ἀνταλλάσσει ὅλας. Γίνεται δὲ ἀμοιβαία ἐνέργεια τῶν συστατικῶν τοῦ αἵματος καὶ τῆς ὅλης τῶν ὀργάνων εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα, ὅπου τὸ αἷμα, ἐπειδὴ δὲν ῥέει εἰς μεγάλην ποσότητα, οὔτε πολλὰ ταχέως, ἀποτελεῖ δυνατὴν ἀμοιβαίαν ἀνταλλαγὴν κτλ. κτλ.

Συστατικὰ δὲ τοῦ αἵματος λόγου ἄξια, συντελοῦντα τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὅλης, εἶναι τὰ εἰς τὸ ὑγρὸν αὐτοῦ διαλελυμένα, ἤτοι τὸ λεύκωμα, ἡ ἰνώδης ὅλη, τὸ λίπος, τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ἄλατα. Ταῦτα δὲ, ὄντα εἰς ῥευστὴν κατάστασιν, διέρχονται διὰ τῶν τειχῶν τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων, καὶ φέρουσι τὴν ἀναγκαίαν εἰς τὴν γένεσιν τῶν προϊόντων τῆς θρέψεως ὅλην. Ἕκαστον δὲ τῶν ὀργάνων ἕλκει τὰ ἐν αὐτῷ ὁμογενῆ συστατικά. Ἡ ἀνταλλαγὴ δὲ αὕτη τῆς ὅλης, τὸ σχῆμα, ἡ διοργάνωσις καὶ αἱ δυνάμεις, διαφέρει κατὰ τὴν ζωηρότητα καὶ ταχύτητα εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος καὶ παραλλάσσει πολὺ κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὴν κρᾶσιν, τὴν ὑγειᾶ ἢ νοσώδη κατάστασιν. Ὅθεν ὁ χρόνος, καθ' ὃν ὁλόκληρον τὸ σῶμα μεταβάλλεται, δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς.

Διάλεξις Δ'. Λ. Σπαθάρη.

ΠΕΡΙ ΑΝΘΡΑΚΟΣ.

Ὁ ἄνθραξ εὕρηται ἐν τῇ φύσει καθαρώτατος καὶ κρυσταλλώδης ὡς ἀδάμας, ἐντὸς τῶν κατακλυσμιαίων στρωμάτων, τῶν προελθόντων ἐκ τῆς συντριβῆς τῶν ἀρχαίων πετρωμάτων, ὧν τὰ τεμάχια παρασυρθέντα ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐπεσωρεύθησαν ἐντὸς τῶν κοιλάδων καὶ τῶν πεδιάδων, ἃς κατεκάλυψαν κατὰ μεγάλας ἐκτάσεις· τὰ πρώτιστα ἀδαμαντοφόρα ἐδάφη κεῖνται ἐν ταῖς Ἰνδίαις, ἐν τῇ νήσῳ Βορνέῳ καὶ ἐν τῇ Βρασιλίᾳ· πρὸς ἀνεύρεσιν ὅμως τῶν ἀδαμάντων ἀπαιτεῖται νὰ καθαρισθῇ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας σωρὸς ἄμμου.

Ὁ κοινὸς ἀδάμας εἶναι ἄχρους, ἀλλ' εὕρηται καὶ μετὰ ποικίλων ἀποχρώσεων. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι σληρότατος τῶν γνωστῶν σωμάτων, χαράσσει πάντα ταῦτα.

Ἐπειδὴ ὁ ἀδάμας εἶναι καθαρὸς κρυσταλλώδης ἄνθραξ, προσεπάθησαν πολλαχῶς τὴν τεχνητὴν νοῦ ἀνθρακος κρυστάλλωσιν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Διότι ὁ ἄνθραξ, μὴ τηκόμενος μὲν κατὰ τὰς ὑψίστας τῶν καμίνων θερμοκρασίας, οὐδεμίαν παρέχει πιθανότητα κρυσταλλώσεως διὰ τῆς ξηρᾶς ὁδοῦ· μὴ διαλυόμενος δὲ ἐν οὐδενὶ τῶν γνωστῶν ῥευστῶν δὲν κρυσταλλοῦται οὐδὲ διὰ τῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ· ἀπεδείχθη δὲ, εἶπεν ὁ κ. Σπαθάρης, ὅτι ὑψηλὴ θερμοκρασία δὲν εἶναι κατάλληλος πρὸς τὴν κρυσταλλώδη τοῦ ἄνθρακος ὕπαρξιν, καὶ ὅτι

ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἀδάμαντος ἐγένετο ὑπὸ θερμοκρασίαν χαμηλοτέραν.

Ἡ φύσις παρέχει τὸν ἄνθρακα καὶ ὑπὸ κρυσταλλώδη μορφὴν διάφορον τῆς τοῦ ἀδάμαντος, ὑπὸ μορφὴν μικρῶν λεπτοτάτων λεπιδίων, φαιοῦ μεταλλικοῦ χρώματος, ἅπερ συνήθως λίαν μικρὰ, συνεχόμενα συγκροτοῦσι μάζας στιλπνὰς, εὐκόλως διὰ τῆς μαχαίρας διαχριζομένας καὶ γραφούσας ἐπὶ τοῦ χάρτου ἴχνη φαιοῦ χρώματος μολύβδου ἐκ τῆς ὅλης ταύτης, ἣν μολύβδινον καλοῦσιν εἰς τὰς τέχνας, κατασκευάζονται οἱ χρωστῆρες.

Ὅταν αἱ ὀργανικαὶ ὕλαι, αἵτινες εἰσὶν ἑνώσεις ἄνθρακος, ὑδρογόνου, ὀξυγόνου καὶ ἀζώτου, ὑποβληθῶσιν εἰς ἰσχυρὰν θέρμανσιν, τὸ ὑδρογόνον, τὸ ὀξυγόνον, τὸ ἄζωτον καὶ μέρος τοῦ ἄνθρακος ἀποχρίνονται ὑπὸ μορφὴν πτητικῶν ἑνώσεων τὸ δὲ ὑπόλειμμα τοῦ ἄνθρακος ἔχει ποικίλην ὄψιν κατὰ τὴν φύσιν τῆς ὀργανικῆς ὕλης.

Ὁ ἄνθραξ κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ καταστάσεις ἔχει καὶ φυσικὰς ἰδιότητας διαφόρους καὶ πυκνότητα, ὡσαύτως καὶ ὁ ξυλίτης δὲ, ἔχει ποικίλην πυκνότητα ἕνεκα τοῦ πορώδους αὐτοῦ. Ὁ ἄνθραξ ἀπορροφᾷ τὰς διαλελυμένας ἐν τῷ ὕδατι χρωματιστικὰς ὕλας· π. χ. διὰ νὰ διατηρήσωσι τὸ ὕδωρ κατὰ τοὺς διάπλους ἐξανθρακοῦσι τὰς ἐσωτερικὰς πλευρὰς τῶν βυτινῶν, ἐν αἷς τὸ πόσιμον ὕδωρ εὑρίσκεται.

Ὁ ἐν τῷ ἀέρι ἢ ἐν τῷ ὀξυγόνῳ ἐλευθέρως καιόμενος ἄνθραξ μεταβάλλεται εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ· ἀλλ' ἡ πρὸς παραγωγὴν τοῦ ὀξέος τούτου ἁπλουστέρα μέθοδος συνίσταται εἰς τὴν διὰ δραστηρίου τινὸς ὀξέος ἀποσύνθεσιν τῆς λίαν ἀφθόνως ἐν τῇ φύσει διαχεχυμένης ἀνθρακικῆς τιτάνου. Τὰ ἀγαλματουργικὰ μάρμαρα εἶναι ἀνθρακικὴ τίτανος καθαρωτάτη.

Πρὸς παρασκευὴν τοῦ ὀξέος τούτου συνάπτομεν τεμάχια μαρμάρου μετὰ χλωρυδρικοῦ ὀξέος, ὅπερ ἐγχέομεν κατ' ὀλίγον διὰ τοῦ χωνιοφόρου σωλῆνος.

Πολλαί εἰσιν αἱ πηγαὶ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ἐκ τῆς ἐν ταῖς καμίνοις ἡμῶν συμβαινούσης ἀδιακόπου καύσεως, ἐκ τῆς τῶν ζώων ἀναπνοῆς, καὶ ἐκ πασῶν τῶν ἐν τῷ ὑγρῷ ἀέρι ἐγκαταλελειμμένων καὶ διὰ τῆς ζυμώσεως φθειρομένων ὀργανικῶν οὐσιῶν, ἄφθονος αὐτοῦ ποσότης παράγεται ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαιστείων, καὶ ἐκ τῶν πηγῶν τῶν εὑρισκομένων πλησίον αὐτῆς.

Ἂν λοιπὸν ἀκαταπαύστως ἐγεννᾶτο ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ἐφθείρετο τὸ ὀξυγόνον, τότε οὐδεμία ὑπῆρχε δυνατὴ πνοὴ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλανήτῃ. Ἀλλ' ἡ τῶν φυτῶν ἐπίδρασις, λέγει ὁ εὔγλωττος καθηγητὴς, εἶναι ἀκριβῶς ἀντίστροφος τῆς τῶν ζώων· διότι ἀπορροφῶντα ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἀέρος ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς τὸ ἀνθρακικὸν αὐτοῦ ὀξὺ, ἀφιᾶσιν ὀξυγόνον, καὶ προσέλκονται ἐπίσης καὶ ἄζωτον, ὅπερ χρησιμεῦον ὡς στοιχεῖον κυρίων τινῶν συστατικῶν αὐτῶν, συσσωρεύεται ἰδίως ἐν τοῖς καρποῖς καὶ τοῖς σπέρμασι. Τὰ φυτὰ αὐξάνοντα κυρίως διὰ τοῦ ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας ὑπ' αὐτῶν ἀρυομένων ἀερίων οὐσιῶν, ἀπορροφῶσιν καὶ διὰ τῶν ῥιζῶν ἔκ τε τοῦ ἐδάφους καὶ ἐκ τῶν κόπρων ἑτέρας τινὰς οὐσίας, καὶ μάλιστα μεταλικὰ ἅλατα ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησιν αὐτῶν. ὥστε βλέπομεν ὅτι τὰ φυτὰ παράγουσιν ἀδιακόπως τὰς πρὸς διατροφὴν τῶν ζώων ἀναγκαίας οὐσίας, συντηροῦμενα διά τε τῶν ἀερίων, ἅτινα τὰ ζῶα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀποπνέουσι, καὶ διὰ τῶν ἐκκρίσεων, ἃς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐναποτιθέασιν.

Ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν δὲ τῶν συνενειρουμένων ἐν τοῖς ἰδίοις ἀποτελέσμασι χημικῶν ἀντιδράσεων τούτων ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ διατηρεῖ πάντοτε μετάβλητον συστασιν.

Διάλεξις Α. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους.

ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς κατὰ πρῶτον ἐξέθετο ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννώμενος συναισθάνεται ἐν ἑαυτῷ ἐνστιγματικάς τινας ἀνάγκας, αἵτινες κινοῦσιν αὐτόν, ἀνεξαρτήτως τῆς ἑαυτοῦ βουλήσεως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ σκοποῦ πρὸς ὃν κατατείνουσιν, ὅπως ἐπιζητήσῃ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν θεραπείαν τούτων. Αἱ ἀνάγκαι αὗται εἰσὶ διτταί, φυσικαὶ καὶ ἠθικαί· καὶ αἱ μὲν πρῶται τὴν σωματικὴν συντήρησιν καὶ εὐεξίαν διώκουσαι, οἷαι εἰσὶ τὸ αἴσθημα τῆς πείνης, τῆς δίψης, τοῦ ὕπνου καὶ ἄλλαι, πρῶτον ἐμφανίζονται, δεσποτικῶς ἐνεργοῦσαι, αἱ δὲ ἄλλαι βραδύτερον ἐμφανιζόμεναι, πρὸς μόνην τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξιν κατατείνουσι.

Τοιαῦταί εἰσιν ὁ τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ ἔρως· ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη· ἡ πατρικὴ, ἡ μητρικὴ στοργὴ καὶ ἕτεραι. ἐν ταῖς ἀνάγκαις ταύταις ἐνυπάρχει καὶ ὁ τοῦ εἰδέναι ἔρως.

Πρωΐμως ὁ ἔρως οὗτος ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας γεννώμενος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ παράγει ἐν αὐτῷ τὴν κοινὴν λεγομένην περιέργειαν, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ ἵνα διαλύῃ τὰ σκότη τῆς ἀγνωσίας αὐτοῦ· ὁ ἔμφυτος οὗτος τῆς μαθήσεως ἔρως συνίστησι τὸν ἀπαραίτητον τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης ὅρον, ὅστις καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀσθένειαν ἀνεγίνωσκε καὶ τὴν ἐν τῇ ἑνότητι ἁρμονικὴν πολλαπλότητα τοῦ παντὸς ἀνεύρισκε, διηρεῖτο βαθμηδὸν εἰς πολλὰς ἐπιστήμας.

Μία τῶν ἐπιστημῶν ταύτων ἐστὶ καὶ ἡ ἠθική. Κατὰ τοσοῦτο σπουδαία καὶ ἀξία λόγου ἡ ἐπιστήμη αὕτη, καθ' ὅσον ἀντικείμενον αὐτῆς ἐστι τὸ τέλος αὐτὸ τοῦ ἀνθρώπου. Πᾶσα κατάστασις εἴτε ὑθικὴ εἴτε πνευματικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀποβάλλει τὴν πραγματικὴν αὐτῆς ἀξίαν ἐν ὅσῳ οὗτος ἀγνοεῖ τὸν ἀποχρῶντα λόγον τῆς ὑπάρ-

ξεως αὐτοῦ, καὶ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν καταβαίνει ἐὰν πρὸς στιγμὴν καταλάβῃ τὸν ἄνθρωπον ἡ στυγερὰ ἐκείνη ἰδέα, ὅτι κατόπιν τοῦ παρόντος βίου, κατόπιν τῶν πολλῶν θυσιῶν, ἃς ὀφίσταται, καὶ τῶν μεγάλων ὑπὲρ τοῦ καταρτισμοῦ αὐτοῦ ἀγώνων, ὁ ψυχρὸς λίθος θέλει κατακαλύψει αὐτὸν καὶ εἰς τέφραν καὶ σποδὸν θέλει ἐξοντωθῆ, ἀμέσως τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ διαδέχεται ῥαθυμία, καὶ ἡ ἀκαταμάχητος αὐτοῦ ἐπιμονὴ καὶ καρτερία ναυπηγεῖ καὶ ἀφανίζεται.

Ἐκτενῶς τὰ ἀνωτέρω ἐκθέμενος ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς, ἀκολούθως ὡρίσατο τὴν βάσιν ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ ἐπιστήμη αὕτη. αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ «Πᾶν ὃν ἔχει σκοπὸν ὡρισμένον.» Ἡ ἀρχὴ αὕτη πηγάζουσα ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου νοεῖται καταναγκαστικῶς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἅμα τῇ συγκοινωνίᾳ αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, μηδενὸς διασκεπτικοῦ ὑπολογισμοῦ προκατάρχοντος. Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου κατέδειξε πειραματικῶς τίνι τρόπῳ ἡ ἀρχὴ αὕτη, τὸ πρῶτον ὑπὸ μερικὴν μορφὴν ἐμφανιζομένη, καθολικεύεται ἀμέσως ἐν τῷ πνεύματι Χαρακτὴρ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐστὶ τὸ καθολικόν, τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀμετακίνητον, καὶ τελευταῖον ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐστὶ καὶ ἔγκυρος, νόμιμος, ἀληθὴς καὶ ἀδιαφιλονείκητος

Ταῦτα διὰ μικρῶν καὶ πειραματικῶς ἐξέθετο ἐν τῇ ἀ διαλέξει.

ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΣ.

ΠΕΡΙ ΠΥΡΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ.

. . . une loi naturelle a toujours plus de beauté et de grandeur que toutes les conceptions de l' imagination humaine.

(Worms de Romilly).

Ὁ Γάλλος κ. Worms e dRomilly ἐξέδοτο ἐσχάτως ἀξιόλογον περὶ Πυρὸς πονημάτιον, ἐξ οὗ ἐρανισθέντες τὰ περιεργότερα συνετάξαμεν τὴν παροῦσαν σύντομον διατριβὴν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Π α ν δ ώ ρ α ς.

Ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων ἔτι χρόνων τὸ πῦρ ὑπῆρξεν ἀντικείμενον μεγίστης περιεργείας· διό ποὺ μὲν ἐγένετο πηγὴ θρησκευτικῶν δεισιδαιμονιῶν, καὶ ποὺ μέσον παρασκευῶν γοητείας· ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ὑπερισχύσασα ἐπησχολήθη μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, ἐξετάσασα·

α') Ποία τίς ἡ αἰτία τοῦ πυρός;

Τὸ πῦρ γεννᾶται ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς κινήσεώς τινος τῶν σωμάτων.

Ἐκ τοιαύτης διακοπῆς πηγάζει οὐχ ἧττον καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἡλιακοῦ πυρὸς ἢ θερμαντικοῦ. Ὁ ἥλιος, ὡς πᾶς τις γινώσκει, ἐστὶν ἡ ἀφθονωτέρα πηγὴ τοῦ πολλαχῶς χρησιμεύοντος ἡμῖν θερμαντικοῦ· ἡ δὲ ποσότης τοῦ ἐκ τοῦ ἡλίου ἀκοντιζομένου εἶναι τοσαύτη ὅση ἀπαιτεῖται πρὸς διάλυσιν στρώματος παγετοῦ 30 μέτρων πάχος ἔχοντος καὶ περιχαλύπτοντος ἅπασαν τὴν ὑδρόγειον.

Ἐκ τῆς αὐτῆς διακοπῆς τῆς κινήσεως ἀναπτύσσεται ὡσαύτως τὸ πῦρ καὶ ἐν ταῖς χημικαῖς συγκράσεσι ταῖς προερχομέναις ἐκ τῆς φλογώσεως ἢ καύσεως τῶν σωμάτων· οὕτω π. χ. ἔλασμά τι χαλύβδινον πεπυρακτωμένον καὶ τιθέμενον ἐν ὀξυγόνῳ ἐκτεθιμένῳ εἰς ζωηρότατον φῶς φλογίζεται παραχρῆμα. Ὡσαύτως καταφλέγεται τάχιστα καὶ αὐτόματως χάρτης διαβεβρεγμένος ἐν διαλελυμένῳ φωσφόρῳ ἅμα τεθεὶς ἐν θειϊκῷ ἀνθρακι.

Ἀναπτύσσεται προσέτι πῦρ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς συγκράσεσι τοῦ βρώμου μετὰ στιπτηρίας (aluminium) σοδείου (sobium), ὑδραργύρου· ποτασίου (potassium) καὶ ὕδατος.

Τὸ τῆς καταφλέξεως φαινόμενον τελεῖται πρὸς δὲ διὰ μίγματος ναφθελαίου μετὰ μιᾶς σταγόνος θειϊκοῦ ὀξέος.

Διὰ δὲ τῆς συσκευῆς ἡ λυχνίας τῆς ἄρτι ἀνακαλυφθείσης ὑπὸ τοῦ K.Bourbouzo προξενεῖται λαμπρὸν φῶς διὰ τῆς καύσεως ἀερίου καὶ ἀέρος μιγνυομένων ἐν ἐπαφῇ πρὸς πλέγμα τι (toile) πλατίνης.

Ἡ καῦσις ἐμπορεῖ ἀκόμη νὰ πηγάσῃ ἐκ τῆς συμπυκνώσεως ἀκοντιζομένου θερμαντικοῦ καὶ φωτὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καυστικοῦ κατόπτρου.

Ἐκ τῶν ἀξίων σημειώσεως πηγῶν τοῦ θερμαντικοῦ ἐστὶ καὶ ἡ βραδεῖα καῦσις ἡ ἐνεργουμένη διαρκούσης τῆς ζωῆς ἐν τοῖς ὀργανικοῖς οὖσι· δηλαδὴ τὸ ζωτικὸν θερμαντικὸν τὸ ἀναπτυσσόμενον ἐκ τῆς καύσεως τοῦ ἀνθρακικοῦ τε καὶ ὑδρογόνον μετὰ ὀξυγόνου, οὗ ἕνεκα ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ καταναλίσκονται καθεκάστην κατὰ μέσον ὅρον 240 γραμμάρια ἀνθρακικοῦ.

β') Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πυρός;

Τὰ σώματα τὰ ἐκ συγκράσεως πηγάζοντα δὲν φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ἰδιότητας τῶν ἐξ ὧν σύγκεινται ἁπλῶν σωμάτων, ἀλλ' ἀποκτῶσι νέας τινὰς ἰδιότητας· Οὕτως εἶναι πασίγνωστον π χ. ὅτι τὸ χλώριον καὶ τὸ νάτριον εἰσὶ δύο ἰσχυρὰ δηλητήρια· καὶ ὅμως ἐκ τῆς συμμίξεως αὐτῶν γεννᾶται τὸ χλωρυδρικὸν ἅλιον, ἤτοι τὸ μαγειρικὸν ἅλας.

Ἐκ τῆς καύσεως τῶν ἐλαίων, τῶν ξύλων καὶ ἀνθράκων παράγεται ἀνθρακικὸν ὀξύ τε καὶ ὕδωρ, ἐὰν ἡ καῦσις ἦναι ἐντελής. Ἀλλ' ἂν ἡ καῦσις γίνεται ἀτελῶς πως γεννῶνται ἄλλα τινὰ προϊόντα. Οὕτως ἐάν τις εἰσπνεύσῃ τὴν φλόγα ἑνὸς κηρίου διὰ μέσου ὕδατος ἐμπε-

ριέχοντος διαλελυμένον νιτρικὸν ἄργυρον, ἡ κατάκαυσις γίνεται ἀτελής· ἑπομένως ἐν διαστήματι ὀλίγων λεπτῶν γεννᾶται οὕτως εἶδός τι πυρσοχρότου πυρίτιδος εἰκοσάκις σχεδὸν ἰσχυροτέρας τῆς κοινῆς πυρίτιδος, δηλαδὴ ὀξυδικὸς ἄργυρος (acétilure d' argent).

Τὸ δὲ ὀξυδοῦχον τοῦ ὀξυδικοῦ ἀργύρου (acétilène d' acétilure d' argent) ἀπελευθερούμενον ἐν φιαλίδι δύναται νὰ καῇ ἀκινδύνως· ἐνῷ τὸ ξηρὸν ὀξυδικὸν τοῦ ἀργύρου (acétilure d' argent sec) θερμαινόμενον ἐπὶ πλινθίου καθίσταται πυρσόχροτον.

γ') Τί δέ ἐστι πῦρ;

Εἴπομεν ἤδη ὅτι αἰτία τοῦ πυρὸς ἐστὶν ἡ παῦσις κινουμένου τινὸς σώματος. Ἐν ἔργῳ ἡ χημικὴ σύγκρουσις τῶν μορίων, καταπιπτόντων δηλαδὴ τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δέ. Οὕτως ἡ παῦσις τῆς κινήσεως καθίσταται ἡ μόνη αἰτία τοῦ πυρός· ἀλλὰ τί ἐστι τὸ πῦρ;

Ἔστι δονητική τις τοῦ αἰθέρος κίνησις, ἤτοι ἀλλοίωσίς τις τῆς μεταβατικῆς κινήσεως τῶν σωμάτων, (transformation de mouvement de translation des corbs) μὴ καθισταμένη ἄλλως ἐπαισθητὴ ἢ ὑπὸ μορφὴν φωτός τε καὶ θερμαντικοῦ· ὥστε τὸ φῶς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος θερμαντικαὶ δονήσεις καθιστάμεναι ὁραταί. Πλείεται δὲ ἀποδείξεις ὑποστηρίζουσαι τὴν θεωρίαν ταύτην· οὕτω π. χ. ἐστὶ πασίδηλον ὅτι τ' ἀποτελέσματα τῆς συγκρούσεως μεταδίδονται οὐ μόνον ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀλλὰ καὶ ἐν ἀποστάσει. Ἐὰν λοιπὸν βίψωμεν ἐλεφαντινόν τινα σφαῖραν κατὰ σειρᾶς ἑτέρων σφαιρῶν τῆς αὐτῆς ὕλης κειμένων ἀλληλοδιαδόχως κατὰ γραμμὴν ἐπὶ ἐπιπέδου, ἡ ῥιφθεῖσα σφαῖρα θέλει σταθῆ, καὶ ἀπεναντίας θέλει κινηθῆ ἡ κατὰ τὴν γραμμὴν ἐσχάτη. Ἐὰν δὲ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν παρεμποδισθῇ ἡ κίνησις τῆς ἐν λόγῳ τελευταίας σφαίρας, ἀναπτύσσεται ἅμα θερμαντικὸν ἀνάλογον πρὸς τὴν ταχύτητα δι' ἧς ἐκινεῖτο ἡ πρώτη τῆς σειρᾶς σφαῖρα· Τὸ οὕτω λοιπὸν ἀναπτυχθὲν θερμαντικὸν ἐγεννήθη ἐκ τῆς παύσεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος τελευταίας σφαίρας.

Οὕτω πᾶν στοιχεῖον ἠλεκτρικῆς στοιβάδος δὲν εἶναι ἢ τὸ μέρος ἐν ᾧ συμβαίνει τὸ χημικὸν φαινόμενον τῆς συγκράσεως ἢ ἡ σύγκρουσις τῶν μορίων, ἧς τ' ἀποτελέσματα δύνανται νὰ μεταδοθῶσι καὶ εἰς ἀπόστασιν. Ἑπομένως ὅσον πλειότερα στοιχεῖα θέλει ἔχει ἡ ἠλεκτρικὴ στοιβάς, τόσον ἰσχυρότερα θέλουσιν εἶσθαι τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς. Τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς πειράματα ἀποδεικνύουσι τὴν πορείαν τῶν ἐν λόγῳ συγκράσεων.

Ἐὰν κατὰ τὰ ὡραῖα πειράματα τοῦ Foucault ἐκσφενδονίσωμεν διὰ φακῶν τὰς εἰκόνας ἀνθρακικῶν κώνων τῆς ἠλεκτρικῆς λυχνίας ἐπὶ ἑνὸς παραπετάσματος (écran) τοῦ ἀμαυροῦ θαλάμου, θέλομεν ἰδεῖ τὸν θετικὸν λεγόμενον ἄνθρακα νὰ κοιλαίνεται καὶ νὰ σμικρύνεται, ἐνῷ ὁ ἕτερος ἐξογκοῦται καὶ αὐξάνει ὡς ἐκ τῆς μεταθέσεως τῶν μορίων. Ἀποσυντιθεμένου δὲ τοῦ ἠλεκτρικοῦ πυρὸς καὶ ἐξεταζομένου τοῦ φαντάσματος τοῦ διὰ τοῦ πρίσματος γεννηθέντος, καταφαίνονται αἱ διαφοραὶ αὐτοῦ ἀναλόγως τῆς ἐξ ἧς πηγάζει ὕλης, δηλαδὴ ἂν αὕτη ἦ στερεὰ ἠρευστὴ πεφλογισμένη ὕλη, ἢ πεφλογισμένος ἀτμός.

Τὰ πειράματα, λέγει ὁ κ. Worms de Romilly, τὰ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ φωτεροῦ ἢ μὴ φωτεροῦ θερμαντικοῦ δὲν εἶναι ἢ μικρόν τι μέρος τῶν ἀπολειπομένων εἰσέτι νὰ ἐνεργήσωμεν. Ἐὰν δὲ ἅπασαν σχεδὸν τὴν χημείαν καὶ πλεῖστον τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ἐπεξεργαζόμεθα, δὲν ἠθέλομεν πάλιν ἐξαντλήσει τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα.

Σύντομος διατριβή, προστίθησιν, ὡς ἡ παροῦσα, δὲν δύναται ν' ἀποβλέπῃ ἢ πρὸς διασάφισιν ἑνός τινος ζητήματος, εἴτε μιᾶς μόνης ἰδέας. Ἡ δὲ παροῦσα διατριβὴ ἐπιτυγχάνει, φρονῶ, τοῦ προτιθεμένου σκοποῦ, ἐὰν ἠδυνήθημεν νὰ καταδείξωμεν ὅτι τὸ θερμαντικὸν (chaleur) δὲν εἶναι ἡ κίνησίς τις τοῦ αἰθέρος, ἤτις ἐν τισι παριστάσεσι καθίσταται ἐπαισθητὴ εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμούς, καθισταμένη δηλονότι φωτερά· καὶ ὅτι ἡ κίνησις αὕτη εἶναι δονιστική (vibratoire), προξενουμένη ἐκ τῆς παύσεως μεταβατικῆς τινος κινήσεως (arrêt d'un mouvement de translation).

(Πανδώρα).

Ι. ΔΕ ΚΙΓΑΛΑΑΣ.

Περὶ τῆς δρυὸς τῆς Μαμβρῆς.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε ἀριθ. 697).

Ἴσως οἱ ἀναγνῶσται τὴν ἐλησμόνησαν, ἡμεῖς ὅμως δὲν ἐλησμονήσαμεν οὔτε αὐτοὺς οὔτε τὴν δρῦν τὴν Μαμβρῆν.

Πολλὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν περὶ τῆς δρυὸς ταύτης καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἱστορίας της ἀπὸ τῆς κατασκηνώσεως ἐν αὐτῇ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ ἄχρι τοῦδε, ἀλλ' ἡ ἀ. βρα, ἡ εὐμορφοκοπέλα τῆς κυρίας πολιτικῆς «Παλιγγενεσίας» ἐβαρύνθη πλέον νὰ παρέχῃ τὰς λευκάς της ὠλένας εἰς γεροντικὰς δρυολογίας. Ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τῶν νηστειῶν ἐθεώρησε καλὸν νὰ παράσχῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτῆς καὶ ἄλλην καθαρῶς δογματικὴν τροφήν, τὴν de communicatione idiomatum, περὶ ἧς φαίνονται διαφωνοῦντες δύο θεολόγοι καὶ διδάσκαλοι τῶν ἐπὶ τούτων τῶν καθ' ἡμᾶς ἄγαν θεολογικῶν ἡμερῶν ζώντων καὶ ἀκμαζόντων. Ὅθεν κλείομεν σύντομον πλέον τὸν περὶ τῆς δρυὸς ἡμῶν λόγον, δι' οὗς ἐφθήμεν εἰπόντες ἢ φθάντες εἴπομεν δύο σπουδαίους καὶ σοβαροὺς λόγους.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβραὰμ καὶ πέραν τοῦ ἁ. τῆς

Πεντατεύχου βιβλίου, τῆς Γενέσεως, δὲν γίνεται λόγος πλέον περὶ τῆς δρυὸς τῆς Μαμβρῆς ἐν τῇ Π. καὶ Ν. Διαθήκῃ. Ὁ Ἰώσηπος ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς καὶ οἱ ἱστορικοὶ τῆς ἐκκλησίας πατέρες καὶ ὑμνῳδοί. Παρεθέσαμεν ἀνωτέρω τροπάριον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης· παρόμοιον εὑρίσκομεν ἐν τῷ τοῦ Μητροφάνους τριαδικῷ κανόνι, ἐν τῇ ζ' ᾠδῇ τοῦ γ' ἤχου, ἔχον ἐπὶ λέξεως οὕτωσί· «Ἐφάνη τῷ Ἀβραὰμ Θεὸς τρισυπόστατος ἐν τῇ δρυῖ πάλαι τῇ Μαμβρῇ τῆς φιλοξενίας μισθὸν τὸν Ἰσαὰκ ἀντιδοὺς κτλ.

Πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν μάλιστα τῆς Ἐκκλησίας πατέρων καὶ ἄλλοι διάφοροι συγγραφεῖς καὶ τῶν ἔσω καὶ τῶνθύραθεν ποιοῦσι μνείαν τῆς προκειμένης δρυός. Παράδοξον δὲ φαίνεται ὅτι τινὲς τούτων ὀνομάζουσιν αὐτὴν Τερέβινθον,ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἄχρι τοῦδε παράδοσιν ἦτο καθαυτὸ δρῦς, ἐν τῇ στενῇ αὐτῆς σημασίᾳ, καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ νῦν σωζομένη μονήρης δρῦς πλησίον τῆς Χεβρὼν καὶ ὡς ἡ δρῦς ἡ Μαμβρὴ τιμωμένη παρὰ τῶν περιοίκων, καὶ ταύτην, ὡς ἐστιν εἰκάσαι, ἠγόρασεν ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ἡγούμενος. Διατὶ δὲ εἶπον αὐτὴν Τερέβινθον, θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε, διότι εἶναι περίεργον τὸ ζήτημα καὶ ἄξιον συζητήσεως. Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἱστορικὴ ἡ Τερέβινθος «ὑφ' ἣ ἔκρυψεν Ἰακὼβ τοῦ Λάβαν τὰ εἴδωλα». Φέρεται δὲ ὅτι παρὰ ταύτην ἦτο τάφος Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ ὅτι αὕτη ἦτο ἡ ῥάβδος ἑνὸς τῶν φιλοξενηθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἀγγέλων φυτευθεῖσα. «Φασὶ δέ τινες ῥάβδον εἶναι τινος τῶν ἐπιξενωθέντων ἀγγέλων τῷ Ἀβραὰμ, φυτευθεῖσαν αὐτόθι» (Γεωργ. Σύγκελ.), ἐν ᾧ ὁ Ἰώσηπος λέγει ὅτι ἦν αὕτη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδάμ, ἤτοι ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐν τούτοις ὁ Σωζόμενος λέγει περὶ αὐτῆς τάδε, ἅτινα ἀφίνομεν εἰς τὴν συζήτησιν τῶν καθηγητῶν τῆς ἐκκλ. ἱστορίας καὶ παύομεν.

«Ἀναγκαῖον δὲ ἐξελθεῖν, καὶ τὰ περὶ τὴν δρῦν Μαμβρῆ καλουμένην βεβουλευμένα Κωνσταντίνῳ τῷ βασιλεῖ. Τόπος δὲ οὗτος, ὃν νῦν Τερέβινθον προσαγορεύουσιν, ἀπὸ δέκα καὶ πέντε σταδίων γείτονα τὴν Χεβρὼν πρὸς μεσημβρίαν ἔχων· Ἱεροσολύμων δὲ διεστὼς ἀμφὶ διακόσια καὶ πεντήκοντα στάδια· οὗ δὴ λόγος ἐστὶν ἀληθὴς, ἅμα τοῖς κατὰ Σοδομιτῶν ἀποσταλεῖσιν ἀγγέλοις καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ φανῆναι τῷ Ἀβραὰμ, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ τοῦ παιδὸς τὴν γένεσιν. Ἐνταῦθα δὲ λαμπρὰν εἰσέτι νῦν ἐτήσιον πανήγυριν ἄγουσιν ὥρᾳ θέρους οἱ ἐπιχώριοι, καὶ οἱ προσωτέρω Παλαιστινοὶ, καὶ Φοίνικες,καὶ Ἀῤῥάβιοι. Συνίασι δὲ πλεῖστοι καὶ ἐμπορείας ἕνεκα,πωλήσοντες καὶ ἀγοράσοντες· πᾶσι γὰρ περισπούδαστος ἡ ἑορτή. Ἰουδαίοις μὲν καθότι πατριάρχην αὐχοῦσι τὸν Ἀβραάμ· Ἕλλησι δὲ διὰ τὴν ἐπιδημίαν τῶν ἀγγέλων· τοῖς δ' αὖ χριστιανοῖς, ὅτι καὶ τότε ἐπεφάνη τῷ εὐσεβεῖ ἀνδρὶ ὁ χρόνοις ὕστερον ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἀνθρωπείου γένους διὰ τῆς παρθένου φανερῶς αὐτὸν ἐπιδείξας. Προσφόρως δὲ ταῖς θρησκείαις τιμῶσι τοῦτον τὸν χῶρον, οἱ μὲν, εὐχόμενοι τῷ πάντων Θεῷ, οἱ δὲ τοὺς ἀγγέλους ἐπικαλούμενοι καὶ οἶνον σπένδοντες, καὶ λίβανον θύοντες, ἢ βοῦν, ἢ τράγον, ἢ πρόβατον, ἢ ἀλεκτρυόνα· ὁ γὰρ ἕκαστος ἐσπουδασμένον καὶ καλὸν εἶχε, διὰ παντὸς τοῦ ἔτους ἐπιμελῶς τρέφων, καθ' ὑπόσχεσιν ὡς εὐωχίαν τῆς ἐνθάδε ἑορτῆς ἐφύλαττεν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς οἰκείοις. Τιμῶντες δὲ τὸν τόπον πάντες, ἢ διὰ θεομηνίας κακῶς παθεῖν φυλαττόμενοι, οὔτε γυναῖξιν ἐνθάδε συνουσιάζουσιν, ὡς ἐν ἑορτῇ, κάλλους καὶ κόσμου πλείονος ἐπιμελουμέναις, καὶ εἴ ἔτυχε φαινομέναις τε καὶ προϊούσαις· οὔτε ἄλλως ἀκολασταίνουσι, καὶ ταῦτα ὁμοῦ ἐπίπαν τὰς σκηνὰς ἔχοντες, καὶ ἀναμὶξ καθεύδοντες, αἴθριος γὰρ καὶ ἀρόσιμός ἐστιν ὁ χῶρος, καὶ οὐκ ἔχων οἰκήματα, ἢ μόνα τὰ περὶ τὴν δρῦν πάλαι τοῦ Ἀβραὰμ γενόμενα, καὶ τὸ φρέαρ τὸ παρ' αὐτοῦ κατασκευασθέν· περὶ δὲ τὸν καιρὸν τῆς πανηγύρεως, οὐδεὶς ἐντεῦθεν ὑδρεύεται· νόμῳ γὰρ ἑλληνικῷ, οἱ μὲν λύχνους ἡμμένους ἐνθάδε ἐτίθεσαν, οἱ δὲ οἶνον ἐπέχεον, ἢ πότανα ἔῤῥιπτον· ἄλλοι δὲ νομίσματα, ἢ μύρα, ἢ θυμιάματα, καὶ διὰ τοῦτο, ὥς γε εἰκός,ἀχρεῖον τὸ ὕδωρ ἐγένετο τῇ μετουσίᾳ τῶν ἐμβαλλομένων. Ταῦτα δὲ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἠδέως ἢ θέμις Ἕλλησιν ἐπιτελούμενα, παραγενομένη ποτὲ ἐνθάδε κατ' εὐχὴν ἡ τῆς γαμετῆς Κωνσταντίνου μήτηρ τῷ βασιλεῖ κατήγγειλεν· ὁ δὲ πυθόμενος, οὐ μετρίως ἠτιᾶτο τοὺς Παλαιστίνης ἐπισκόπους, ὡς τοῦ προσήκοντος ὀλιγωρήσαντας, καὶ τὸν τόπον ἅγιον ὄντα ὑπεριδόντας, σπονδαῖς καὶ θύμασι βεβήλοις μιαίνεσθαι. Δείκνυσι δὲ αὐτοῦ τὴν εὐσεβῆ μέμψιν ἡ περὶ τούτου γραφεῖσα ἐπιστολὴ Μακαρίῳ τῷ Ἱεροσολύμων ἐπισκόπῳ, καὶ Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου, καὶ τοὺς ἄλλους Παλαιστινῶν ἐπισκόπους, οὓς καὶ κατὰ ταὐτὸν συνελθεῖν προσέταξε τοῖς ἐκ Φοινίκης ἐπισκόποις· ὥστε τοῦ πρότερον ἐνθάδε βωμοῦ ἀνακαθαιρουμένου ἐκ βάθρων, περί τε τῶν ξοάνων παραδεδομένων, ἐκκλησίαν αὐτόθι διαγράψας, τῆς τοῦ τόπου ἀρχαιότητος καὶ σεμνότητος ἀξίαν, καὶ τοῦ λοιποῦ προνοεῖν, ἐλεύθερον σπονδῶν καὶ θυμάτων τοῦτον εἶναι· ὥστε μηδὲν ἕτερον πράττεσθαι, ἢ τὸν Θεὸν θρησκεύειν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας νόμον· εἰ δὲ τὰ πρότερόν τις ἐπιχειρῶν ἀλοίη, τοὺς ἐπισκόπους μηνύειν, ὥστε αὐτὸν μεγίστην τιμωρίαν ἐπαγαγεῖν. Κατὰ ταύτην τὴν βασιλέως ἐπιστολὴν ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς Χριστοῦ, ἔργῳ τὰ προστεταγμένα παρέδοσαν».

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

Περὶ τῆς τοῦ Νῶε Κιβωτοῦ.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀλλ' ἐπιπολαίων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀντιῤῥήσεων τοῦ Βολταίρου καὶ πλείστων ἄλλων αἱρεσιαρχῶν κατὰ τῆς ἱερᾶς Γραφῆς, συναριθμεῖται καὶ ἡ κατὰ τῆς τοῦ Νῶε Κιβωτοῦ χωρητικότητος, ὅτι ἐῆθεν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Κιβωτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ χωρέσῃ ὅλα τὰ ζῶα καὶ λοιπὰ πράγματα τὰ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἀναφερόμενα. Ἀλλ' ὁ Du Clot καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπέδειξαν κάλλιστα διὰ τοῦ ἑξῆς ὑπολογισμοῦ, ὅτι οὐ μόνον πάντα τὰ ἐν τῇ Γραφῇ ἀναφερόμενα ἠδύνατο νὰ χωρέσῃ, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀκόμη. Οὕτω, λέγουσιν, ὁ ἀρχαῖος ἑβραϊκὸς πῆχυς ἀντεστοίχει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸς τὸν τῶν Αἰγυπτίων, ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς 22 1)2 Παρισιανοὺς δακτύλους· ἑπομένως ἡ Κιβωτὸς εἶχε μῆκος μὲν 6,150 δακτύλων, ἤτοι 545 ποδῶν καὶ 10 δακτύλων, καὶ ὕψος 615 δακτύλων, ἤτοι 54 ποδῶν καὶ 5 δακτύλων. Καὶ ἵνα κατασταθῶσιν οἱ ἀριθμοὶ ὁλοσχερεῖς καὶ συμπεριληφθῇ καὶ τὸ πάχος τῶν πλευρῶν τῆς Κιβωτοῦ, ἀποδοθήτω αὐτῇ μῆκος μὲν 544 ποδῶν, πλάτος δὲ 84 ποδῶν, καὶ ὕψος 50 ποδῶν. Ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἡ Κιβωτὸς εἶχε μῆκος μόλις 12 ποδῶν ἤττον τοῦ ἐν Ῥώμῃ ναοῦ τοῦ ἁγίου Πέτρου.

Διῃρεῖτο δὲ αὕτη εἰς τρεῖς ὀροφὰς ἢ καταστρώματα, ἐκτὸς τῆς τρόπιδος. Ὅθεν δεδόσθω ὅτι ἡ τρόπις εἶχεν ὕψος 6 ποδῶν, ἡ πρώτη τῶν ὀροφῶν 12 π., ἡ δευτέρα 13 π. καὶ ἡ τρίτη 11 π. Ὑπολείπεται ἔτι 8 ποδῶν ὕψος, ὅπερ μὴ προσλογιστέον εἰς τὴν χωρητικότητα, ἀποτελοῦν τὸ πάχος τῶν καταστρωμάτων.

Ὑποτεθείσθω δὲ ὅτι ἐν τῷ κοιλώματι τῆς τρόπιδος· τῆς ἐχούσης 544 ποδῶν μῆκος, 84 π. πλάτος καὶ 6 π. ὕψος, ἐμπεριείχετο τὸ πρὸς συντήρησιν τῶν ζώων ἀπαιτούμενον ὕδωρ, ἕπεται ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος τούτου κατεῖχεν ἐμβαδὸν 274, 176 κυβικῶν ποδῶν — ποσότης δυναμένη κάλλιστα νὰ ἐπαρκέσῃ ἐπὶ ἓν ὅλον ἔτος πρὸς συντήρησιν τετραπλοῦ μάλιστα ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ Κιβωτῷ ἐμπεριεχομένων ζώων.

Ὑποτεθείσης τῆς πρώτης ὀροφῆς ὡς ἐχούσης ὕψος 12 π, ἠδύναντο οὕτως ἐν αὐτῇ κάλλιστα νὰ χωρέσωσι τρόφιμα 548,352 κυβικῶν ποδῶν—ποσότης ἐξαρκοῦσα κάλλιστα πρὸς συντήρησιν ὅλων τῶν ἐν τῇ κιβωτῷ ζώων. Καθότι ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὑπῆρχον 130 εἴδων τετράποδα, ὧν μόνον ἓξ εἴδη ἦσαν μεγαλειτέρου ἀναστήματος τοῦ ἵππου, πάντα τὰ λοιπὰ ἦσαν μικροτέρου ἀναστήματος, μάλιστα τὸ ἓν τρίτον αὐτῶν καὶ ἐπέκεινα ἦσαν μικροτέρου μεγέθους καὶ αὐτοῦ τοῦ προβάτου. Δεδόσθω ὅτι ἦσαν καὶ 130 εἴδη πτηνῶν, ὧν τὸ πλεῖστον μέρος ἦσαν μικρότερα τοῦ κύκνου. Ἔστωσαν καὶ 30 εἴδη ἑρπετῶν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι ἅπαντα τὰ τετράποδα εἶχον μέγεθος ἵππου, ὅπερ βεβαίως ὑπερβαίνει μὲν τὸ πραγματικόν, βεβαιοῖ δὲ ἔτι μᾶλλον τὴν χωρητικότητα τῆς Κιβωτοῦ.

Ὑπολογίζοντες δὲ τὴν ἡμερησίαν τροφὴν τοῦ ἵππου ἢ ἑκάστου τῶν ἐν τῇ Κιβωτῷ ζώων, εἰς δύο ἢ τρία ἀκόμη δράγματα πόας, καὶ ἓν μόδιον βρώμου, ἐξάγομεν ὅτι πρὸς τὴν ἐτήσιον αὐτῶν συντήρησιν ἀπῃτοῦντο 1095 δράγματα πόας καὶ 365 μόδια βρώμου· καὶ ἐν τῇ ὑποθέσει, καθ' ἣν ὑπῆρχον 130 ζεύγη τετραπόδων, 284, 700 δράγματα πόας καὶ 94, 900 μόδια βρώμου. Ὑπολογίζοντες νῦν τὸν ὄγκον τῶν τριῶν δραγμάτων πόας ἀνὰ 4 κυβικοὺς πόδας, καὶ ἀνὰ ἕνα κυβικὸν πόδα τὸν ὄγκον ἑκάστου μοδίου βρώμου, εὑρίσκομεν τὸ ὅλον ποσὸν τῶν ἐτησίων τροφίμων ἔχον ἔκτασιν ἢ ὄγκον 550,775 κυβικῶν ποδῶν, δηλαδὴ 355,875 κ. π. πόας καὶ 94, 900 τὰ ἰσάριθμα μόδια βρώμου.

Ἀλλ' ἡ πρώτη τῶν τῆς Κιβωτοῦ ὀροφῶν εἶχε μῆκος μὲν 554 ποδῶν, πλάτος δὲ 84 π. καὶ καθ' ὑπόθεσιν ὕψος 12· ἄρα τὸ πηλίκον μᾶς δίδει διάστασιν 648,352 κ. π. ἤτοι 97,577 κυβ. π. πλέον τῆς διαστάσεως τῆς ἀπαιτουμένης ἵνα χωρέσῃ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δράγματα πόας καὶ μόδια βρώμου. Ὥστε ἡ ὑπολειπομένη ἢ πλεονάζουσα διάστασις ἐδύνατο κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποθήκη τῶν ὀσπρίων τῶν ἀναγκαιούντων πρὸς συντήρησιν τῶν μὴ σαρκοφάγων πτηνῶν τε καὶ ἑρπετῶν.

Ἡ δευτέρα ὀροφὴ εἶχεν ὡσαύτως 541 ποδῶν μῆκος καὶ 84 πλάτος· ὅθεν ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι 130 ποδῶν ἔκτασις ἐκ τοῦ μήκους τούτου μεθ' ὅλου τοῦ πλάτους τῆς Κιβωτοῦ ἐχρησίμευσε πρὸς κατασκευὴν σταύλων διὰ τὰ ζῶα, οἱ σταῦλοι οὗτοι ἤθελον ἔχει ἐπιφάνειαν 10 920 τετραγωνικῶν ποδῶν, ὥστε ἐδύναντο κάλλιστα καὶ εὐρυχώρως νὰ διαμένωσιν ἐν αὐτοῖς ἅπαντα τὰ ἐν τῇ Γραφῇ ἀναφερόμενα ζῶα. Ἐὰν ὡσαύτως ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχε καὶ ὀρνιθῶν ἐκτάσεως 50 ποδῶν ἐκ τοῦ μήκους τῆς Κιβωτοῦ καὶ ἐπεκτεινόμενος καθ' ὅλον τὸ πλάτος αὐτῆς, ἐδύναντο κάλλιστα ἐν αὐτῷ νὰ διατηρηθῶσιν ἄνευ τινὸς δυσκολίας ἅπαντα τὰ 130 ζεύγη τῶν πτηνῶν. Εἰς δὲ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς δευτέρας ταύτης ὀροφῆς ἠδύναντο κάλλιστα νὰ χωρέσωσιν οὐ μόνον 30 εἴδη τῶν ἑρπετῶν καὶ 3,650 πρόβατα, δηλαδὴ τ' ἀναγκαιοῦντα πρὸς τροφὴν τῶν σαρκοφάγων ζώων, ἀλλ' ἅπασα ἡ ἀπαιτουμένη τροφὴ πρὸς συντήρησιν τῶν προβάτων καὶ ἑρπετῶν τούτων ἐπὶ ἓν ἔτος, καὶ πάλιν ἤθελε μείνει κενὸν πλέον ἑνὸς τρίτου τῆς ὀροφῆς ταύτης, ὡς καὶ ὁλόκληρος ἡ τρίτη ὀροφή, ἐν ᾗ ἠδύναντο οἱ ἐν τῇ Κιβωτῷ ἄνθρωποι νὰ διαμένωσιν ἀνέτως καὶ μὲ ὅλας τὰς ἀναπαύσεις αὐτῶν. Ὥστε μένει κάλλιστα ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ μέγεθος τὸ ὑπὸ τῆς Γραφῆς ἀποδιδό-

μενον τῇ Κιβωτῷ, οὐ μόνον δὲν ἦτο ἀνεπαρκὲς, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἐπλεόναζε. (Ἐκ τῆς Ἀμαλθείας).

Ι. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΑΑΣ.

Κύριε Συντάκτα τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν».

Ἐν τῷ ἀριθμ. 664 τῆς Ἐφημερίδος ὑμῶν (σ.1492) εἶδον διατριβήν, ἐν ᾗ διορθοῦνται λάθη τινὰ τῶν ἀποσπασμάτων τῆς ἐμμέτρου μεταφράσεώς μου τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν, τῶν καταχωρισθέντων ἐν δύο προηγουμένοις φύλλοις τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν».

Εὐγνωμονῶ τῷ συγγραφεῖ τῆς διατριβῆς ταύτης διὰ τὴν εὐμένειαν μεθ' ἧς ἔκρινε τὸ ἔργον μου τοῦτο, καὶ διὰ τὸ αἴτιον, ἐξ οὗ ὡρμήθη, ἵνα διορθώσῃ τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ εὐδιόρθωτα σφάλματα, ὡς τὰ ἀποκαλεῖ. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ τοῦ Θεοκρίτου (1· 26) εἰς ὃν παραπέμπω

Βομβύκα χαρίεσσα, Σ ύ ρ α ν καλέον τί τ ι πάντες
Ἰσχνὰν ἁλιόκαυστον, ἐγὼ δὲ μόνος μελίχλωρον.

Σύραν, ἀντὶ Συριάναν, ἐκ τῆς Συρίας δηλαδὴ, κατ' ἐμὴν τοὐλάχιστον ἰδέαν δὲν εἶναι τόσον ὀρθή. Διότι ἂν καὶ Σύρος καὶ Σύρα ἀπαντῶνται ὡς ὀνόματα δούλων (1) καὶ Syva(2) λατινιστὶ ὡς ἐπίθετον=ἐκ τῆς Συρίας, ὅμως νομίζω ὅτι τὸ Σύρα εἶναι ὑβριστικὸν ἐπίθετον τῆς Βομβύκης; *παρομοιάζον σαρκαστικῶς τὸ ἰσχνὸν* καὶ ἡλιοκαὲς αὐτῆς πρὸς τὸ ἄγονον (3) καὶ ξηρὸν τῆς νήσου ταύτης τῶν Κυκλάδων, ὅπερ ἐπιτυχέστατα ἐξεικόνιζεν ἡ ἐν τοῖς νομίσμασιν αὐτῆς αὖξ. (4)

Δὲν εἰξεύρω διατὶ ὁ τύπος οὗτος Σύρα ἀντὶ Σῦρος ἀποκαλεῖται ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ οὐχὶ ἀξιόζηλος· δὲν πιστεύομεν νὰ θεωρῇ αὐτὸν νεωτέρας καταγωγῆς (5) ὡς ὁ Γάλλος ἐκεῖνος, ὃν ἀναφέρει ὁ Τουρνεφόρτιος(6), ὅστις καὶ γελοίαν παραγωγὴν ἐπειρᾶτο νὰ κατασκευάσῃ τῆς λέξεως ταύτης, ἐκ τοῦ Κ υ ρ ὰ παράγων αὐτήν· Διότι καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ (1), καὶ παρὰ τῷ Σουίδᾳ (λ. Φερεκύδης), ὡς δὲν ἀγνοεῖ, ἀπαντᾷ ὁ τύπος Σύρα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Σκύλαξ, (*) ὁ Στράβων (2), ὁ Πλίνιος (3), ὁ Πομπώνιος Μέλας (4), ὁ Ἀπουλήϊος (5), Στέφανος ὁ Βυζάντιος (6), καὶ ὁ Ἡσύχιος (7) τὴν ὀνομάζουσι Σῦρον. Νομίζω ὅμως ὅτι λέξεις καὶ φράσεις τῆς ἰδιώτιδος διασωθεῖσαι ἐκ τῆς ἀρχαίας πρέπει κατὰ προτίμησιν καὶ νὰ λέγωνται καὶ νὰ γράφωνται, ἐκτὸς ἐὰν ἀπόζωσι χυδαιότητος καὶ βωμολογίας. Ἔπειτα τὸ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ σημειώσει νόμισμα δεικνύει εἰμή τι ἄλλο, τοὐλάχιστον ὅτι ὁ τύπος Σύρα ἦν ἐν χρήσει ἐπισήμως.

Ἔγραφον τὴν 10 Μαρτίου 1869.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

(1) Ἀριστοφ. Εφ. 1046.

(2) Syva merx: Horat. Carm I. λα. 12.

(3) Ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα σημειοῦμεν ὅτι ὁ Βαρθελεμῦς (Voy Anach. ch. 86) ἐκ τοῦ Ὁμήρου ὁρμηθεὶς καλεῖ εὔφορον τὴν Σύραν.

(4) Τοιοῦτο νόμισμα σώζεται παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Ἄνω Σύρου Κ. Μαρινέλλῃ φέρον αἶγα, καὶ ἐπιγραφὴν ΣΥΡΑΙ(ων). Ὁ τύπος δ' οὗτος, ἐκ τοῦ Σύρα γενόμενος, εἶναι τεκμήριον ἀρκοῦν νὰ πείσῃ ἡμᾶς ὅτι κοινῶς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Σύρα ἐκαλεῖτο ἡ νῆσος αὕτη.

(5) Ἰδοὺ τί, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ὁ Casimir Delavigne λέγει περὶ τῆς Κορώνης.

Coron, nom malheureux, nom mederne et barbare
et qui de Colonis detrôna le belnom. (*Messéniennes I*)

ἐν ᾧ ἡ Κορώνη ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (Δ. 33).

(6) Tournefort—Voyage du Levant I. p. 324.

Τὰ ἑξῆς δημοσιεύει ὁ «Πρωϊνὸς Κῆρυξ» διὰ τοὺς Συνδρομητάς του.

«Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομηταὶ τοῦ «Πρωϊνοῦ Κήρυκος» νὰ εὐαρεστηθῶσι νὰ ἐξοφλήσωσι τὰς εἰς τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ὀφειλομένας συνδρομάς. Κατήντησε πλέον ἀπανθρωπία ἡ ἀδιαφορία τινῶν. Ἂν δημοσίᾳ ἀναγράψωμεν τὰ ὀνόματα τῶν σκληροτραχήλων ἐκείνων, ὧν ἡ ἡ συνείδησις εἶναι ἄναυδος, ἢ αὐτοὶ κωφοὶ εἰς τὴν φωνήν της, ὁ τίμιος κόσμος θ' ἀνατριχιάσῃ. Ποῦ ἠκούσθη νὰ ὀφείλωνται ἀπὸ δύο ἕως τριῶν ἐτῶν συνδρομαὶ παρ' ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ εὔποροι εἶναι καὶ ἐπαγγέλματα προσοδοφόρα μετέρχονται;

Ἂν μὴ πληρώνονται τακτικῶς αἱ συνδρομαὶ τῶν ἐφημερίδων, πῶς θ' ἀπαντήσῃ τὰς εἰς τὴν ἔκδοσίν των δαπάνας ὁ ταλαίπωρος ἐκδότης.

Ἡμεῖς ἐν τούτοις θὰ παραδώσωμεν εἰς τὴν κοινὴν κατάκρισιν τοὺς ἀδιακρίτους, καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς ἐπιμένοντας τὴν ἀδιακρισίαν των. Τὸ μαχαίριον ἤγγισε πλέον εἰς τὸ κόκκαλον, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν.

Σ. Σ. Ἂν ἡ Ἐφ. τῶν Φιλομαθῶν ἔλεγε τοῦτο διά τινας τῶν ἐκυτῆς συνδρομητῶν, ἤθελεν ἀντὶ δύο ἕως τριῶν ἐτῶν, γράψει δύο ἕως ὀκτὼ καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν.

(1) Διογ. Λαερτ. Ι. 119.

(*) Σκύλαξ. σ. 22 ἐκδ. Hudson.

(2) Στραβ. Ι. σ. 487.

(3) Plinii, H. Nat. IV. XXII.

(4) Pompon. Mela—II. 7.

(5) Apulej.—Florid. II. 15.

(6) Στεφ. λ. Σύρος.

(7) Ἡσύχιος λ. Συρίη.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. Α. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ.